

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง เจตคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อปัญหาสามเ้าร้ายกรรยา ในจังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางและกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ โดยนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในการศึกษา ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับเจตคติ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

บทบาทของกระบวนการยุติธรรม

บทบาทของกระบวนการยุติธรรมกับปัญหาของความรุนแรงในครอบครัว

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับเจตคติ

เจตคติ (Attitude)

ความหมาย

ได้มีผู้ให้ความหมายของเจตคติไว้มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความสอดคล้องกัน ในลักษณะที่ว่า เจตคติเป็นความรู้สึกทางด้านจิตใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง และเจตคติเป็นความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากการเรียนรู้ ดังนี้

อุทุมพร จามรมา (2532) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง สภาวะทางจิตและสมองที่พร้อมจะแสดงพฤติกรรมต่อวัตถุหรือเหตุการณ์ ซึ่งสภาวะทางจิตและสมองนี้จะได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ที่ผ่านมาให้แสดงอาการมากหรือน้อย บวกหรือลบต่อวัตถุ เหตุการณ์ คำพูด สัญลักษณ์ บุคคล และอื่น ๆ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2537, หน้า 15) กล่าวว่า เจตคติเป็นความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์ และอื่น ๆ รวมทั้งท่าทีที่แสดงออกที่บ่งบอกถึงสถานภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2541, หน้า 366) กล่าวว่า เจตคติ เป็นแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคน วัตถุ สิ่งของ หรือความคิดที่

อาจจะเป็นทางบวกหรือลบ ถ้าบุคคลมีเจตคติบวกก็จะมีพฤติกรรมที่เผชิญกับสิ่งนั้น แต่ถ้ามีเจตคติทางลบก็จะหลีกเลี่ยงกับสิ่งนั้น

ฟิชเบิน และ ไอเซน (Fishbein & Ajzen, 1980) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง การตอบสนองที่คงที่ อันแสดงความสัมพันธ์ด้านความรู้สึกระหว่างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยทัศนคติจะสร้างความเชื่อมกับโครงสร้างทางด้านความจำ ความเข้าใจ (Cognitive Structure)

โรคิช (Rokeach, 1970) กล่าวว่า เจตคติ เป็นการผสมผสาน หรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ

อัลพอร์ต (Allport, 1935) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง สภาวะความพร้อมทางจิตและทางประสาท ซึ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์เป็นตัวนำ หรือมีอิทธิพลเหนือการตอบสนองของแต่ละบุคคล สภาวะความพร้อมนี้จะเป็แรงที่กำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของแต่ละบุคคลที่มีต่อวัตถุและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ออสแคมป์ (Oskamp, 1991) กล่าวว่า เจตคติ เป็นภาวะทางด้านจิตใจหรือประสาทของการเตรียมพร้อม เป็นการเตรียมการสำหรับพฤติกรรม ในด้านจิตวิทยา ทัศนคติประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (Morris, 1988) ความเชื่อ (Beliefs) ความรู้สึก (Feelings) และแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรม (Behavior Tendencies)

จากความหมายทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกและการตอบสนองของบุคคลจากความคิด ความเข้าใจอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่มีต่อสิ่งเร้าทั้งที่เป็นบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์ มีทั้งทางบวกและทางลบ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ภายใต้สภาวะใดสภาวะหนึ่ง หรือภายใต้อิทธิพลของสิ่งต่าง ๆ และส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลได้

องค์ประกอบ

การที่บุคคลใดจะเกิดเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือทางลบได้นั้นจะมีองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดทัศนคติ มี 3 องค์ประกอบ คือ (Fishbein & Ajzen, 1975; Rosenberg & Hovland, 1960)

1. องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ บุคคลจะมีทัศนคติต่อสิ่งใด ๆ ได้ บุคคลนั้นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ ก่อน เช่น ในเรื่องของการกระทำความรุนแรงในครอบครัว บุคคลจะมีทัศนคติต่อปัญหานี้ก็ต่อเมื่อบุคคลรู้สิ่งที่ดีและไม่ดีของการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ถ้าบุคคลรู้ว่าการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นสิ่งที่ดี บุคคลนั้นก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องนี้ ซึ่งความรู้เกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดทัศนคติของบุคคล บุคคลอาจจะรู้อย่างถูกหรือผิดก็ได้

2. องค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก (Affective Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใด ๆ หลังจากที่มีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งนั้นแล้ว เกิดเป็นค่านิยม เช่น เรื่องการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว และความรู้ที่มากพอที่จะรู้ว่า การกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นสิ่งที่ไม่ดี มีผลต่อสุขภาพกายและใจของผู้ถูกกระทำ ก็จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่ชอบ และไม่เป็นผู้กระทำ แต่ถ้าบุคคลรู้ว่าการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นสิ่งที่ดี บุคคลนั้นจะเกิดความรู้สึกชอบ และอาจเป็นผู้กระทำได้

3. องค์ประกอบทางการปฏิบัติ หรือพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบที่มาจากความรู้ ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใด ๆ จนทำให้เกิดแนวโน้มในทางปฏิบัติหรือตอบสนองต่อสิ่งนั้น ทั้งในทางสนับสนุนและขัดแย้ง เช่น เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว และมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบเกิดตามมา บุคคลก็พร้อมที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป เช่น บุคคลนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะกระทำ หรือไม่กระทำการกระทำความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัว เป็นต้น

จากองค์ประกอบทั้งสาม ข้างต้น จะเห็นได้ว่า เจตคติจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความพร้อม นั่นคือ มีการเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว โดยเจตคติจะเริ่มเกิดขึ้นในขั้นการตอบสนองหรือ เกิดเป็นความรู้สึก และค่านิยม และสิ้นสุดเมื่อบุคคลสร้างมโนคติของค่านิยม แล้วนำไปสู่การปฏิบัติ

เจตคติของบุคลากรกระบวนการยุติธรรมที่มีต่อปัญหาสามีทำร้ายภรรยา

เป็นความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่มีต่อแนวโน้มพฤติกรรมหรือการกระทำเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะกรณีความรุนแรงต่อภรรยา โดยอาจเป็นทั้งทางบวกและทางลบก็ได้ กระบวนการยุติธรรมมีบทบาทเกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวและสังคมเป็นอย่างมาก ซึ่งกระบวนการยุติธรรมจะต้องอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ซึ่งการแก้ไขปัญหาคความรุนแรง เป็นเรื่องของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะต้องแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างรอบด้านและเป็นองค์รวมซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ก็จะทำให้ปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวและสังคมลดน้อยลง ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงอยากทราบเจตคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่มีต่อปัญหาสามีทำร้ายภรรยา และแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่อภรรยา เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวของประเทศเราให้ลดน้อยลง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

ความหมายของความรุนแรง

นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ (2545, หน้า 5) ให้ความหมายของความรุนแรงว่า เป็นการจงใจใช้กำลังหรืออำนาจทางกาย เพื่อข่มขู่หรือกระทำต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อกลุ่มบุคคลอื่นหรือชุมชน ซึ่งมีผลทำให้เกิดหรือมีแนวโน้มที่จะมีผลให้เกิดการบาดเจ็บ ตาย หรือเป็นอันตรายต่อจิตใจ หรือเป็นการยับยั้งการเจริญงอกงาม หรือการกีดกันหรือปิดกั้น ทำให้สูญเสียสิทธิบางประการ และขาดการได้รับในสิ่งที่สมควรจะได้รับ

อรอนงค์ อินทรวิจิตร และคณะ (2542, หน้า 1) ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรม และการกระทำใด ๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทั้งร่างกาย วาจา จิตใจ ทางเพศ โดยการบังคับขู่เข็ญ ทำร้าย ทบตี เคียดด่า ตลอดจนคุกคาม จำกัด และกีดกันเสรีภาพ ทั้งในที่สาธารณะและการดำเนินชีวิตส่วนตัว ซึ่งเป็นผลหรืออาจจะเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมาน ทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้ถูกรกระทำ

ภคิตยา อาชวนิจกุลและคณะ (2544, หน้า 54) ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่า หมายถึง การละเมิดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ถูกรกระทำ การกระทำเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อไม่เพียงแต่ชีวิต ร่างกายและจิตใจของผู้ตกเป็นเหยื่อ ยังก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก บั่นทอนความปกติสุขของครอบครัวและสังคมเกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ

องค์การอนามัยโลก (WHO, 2000) ให้ความหมายของความรุนแรงว่า เป็นการกระทำรุนแรงใดๆก็ตามที่มีรากฐานมาจากการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง ผู้ชายและส่งผลให้ได้รับความทุกข์ทรมานทางร่างกาย ทางเพศและทางจิตใจรวมถึงการข่มขู่ว่าจะกระทำรุนแรงดังกล่าวนี้อีก และการบังคับหรือการลดทอนเสรีภาพตามอำเภอใจ ทั้งที่ขึ้นในพื้นที่สาธารณะและในชีวิตส่วนตัว

สรุปความรุนแรง หมายถึง การที่บุคคลใช้กำลังทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ การทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น หรือการข่มขู่ว่าจะทำร้ายให้ผู้อื่นบาดเจ็บหรือข่มขู่ว่าจะทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น รวมทั้งการใช้กำลังบังคับกักขังหน่วงเหนี่ยว และรุกรานสิทธิหรือเสรีภาพส่วนบุคคล

ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัว นอกจากจะเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาครอบครัวแตกแยก และนำมาซึ่งปัญหาสังคมอีกมากมายแล้ว ยังเป็นมรดกถ่ายทอดไปยังลูกหลานต่อไปในอนาคตอย่างไม่รู้จบอีกด้วย และปัจจุบันแนวโน้มของปัญหายังคงเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก และลักษณะการทำร้ายรุนแรงและหลากหลายมากขึ้น มีผู้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันดังนี้

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1997) ให้ความหมายของการกระทำรุนแรงในครอบครัวว่า หมายถึง การกระทำรุนแรงทั้งทางร่างกาย อารมณ์หรือจิตใจ เพศ และการทอดทิ้ง ต่อเด็กผู้ชาย ผู้หญิง หรือผู้สูงอายุในครอบครัวโดยบุคคลในครอบครัว

The American Association of Colleges of Nursing (2000) ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำรุนแรงโดยตรงทั้งทางด้านร่างกาย ทางเพศ หรือทางด้านอารมณ์และจิตใจ ต่อผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก หรือผู้สูงอายุ ซึ่งเกิดขึ้นในครอบครัวโดยบุคคลในครอบครัว หรือบุคคลใกล้ชิด ซึ่งจะกินอยู่ร่วมกันหรือไม่ก็ตาม

แคมป์เบล และฮัมเฟรย์ (Campbell & Humphreys, 1989) ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำรุนแรงต่อร่างกาย อารมณ์จิตใจ เพศ เศรษฐกิจการเงิน และการทอดทิ้ง โดยผู้ถูกกระทำคือ เด็ก ผู้หญิง และผู้สูงอายุ

คลาร์ก (Clark, 1992) ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัวว่า หมายถึง สมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนในครอบครัวตั้งใจทำร้ายร่างกาย และจิตใจสมาชิกคนอื่นในครอบครัว

ฟอร์แมนและดัลลอส (Foreman & Dallos, 1993) ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัวว่า หมายถึงการกระทำรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยผู้ชายเป็นผู้กระทำต่อผู้หญิงในครอบครัว หรือผู้หญิงเป็นผู้กระทำต่อผู้ชายในครอบครัว ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และเพศ ทำให้ขาดอิสรภาพ

เพ็ททิส (Pettis JR, 2004) ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัวว่า หมายถึง การทำร้ายร่างกาย ทำร้ายอารมณ์ จิตใจด้วยคำพูดการทำร้ายด้านจิตวิญญาณหรือทำร้ายทางเพศ บุคคลที่มักถูกทำร้ายมักเป็นคู่สมรส เด็กหรือผู้สูงอายุในครอบครัว พฤติกรรมการทำร้ายสมาชิกในครอบครัวนี้มักเกิดเป็นรูปแบบอย่างต่อเนื่อง ซ้ำเดิมและมักจะเลวร้ายลงเรื่อยๆ และอาจจะจบโดยการฆาตกรรม

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการศึกษา อาชีพ และวัฒนธรรม (2539, หน้า18) ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัวว่า หมายถึง การทำร้ายกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวให้บาดเจ็บทางร่างกาย และข่มขืนใจให้อีกฝ่ายหนึ่งกระทำในสิ่งที่เขาไม่ปรารถนา ระดับการกระทำรุนแรงนั้นแตกต่างกันตั้งแต่การทะเลาะโต้เถียงกัน การทำร้ายร่างกายด้วยอวัยวะหรืออาวุธ ไปจนถึงการทำลายชีวิตหรือทำลายพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคลอาทิ การกระทำหรือละเลยที่เป็นข้อบกพร่องในบทบาทหน้าที่ของสามี ภรรยา และ / หรือ บทบาทหน้าที่ของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม

สรุป ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่สมาชิกในครอบครัวกระทำต่อกันและมีผลทำให้ผู้ถูกกระทำได้รับบาดเจ็บทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และทางเพศทั้งโดยใช้อาวุธหรือไม่ใช้อาวุธ ซึ่งการกระทำเหล่านี้มีสาเหตุปัจจัยมาจากหลาย ๆ ปัจจัย

วัฏจักรของความรุนแรง (The Cycle of Violence)

Wiehe (1998, อ้างถึงใน ภควดี ศรีประเสริฐ, 2548) ได้แบ่งวัฏจักรของความรุนแรงออกเป็น 3 ระยะคือ

1. ภาวะตึงเครียด (The Tension-Building Stage) หรือระยะก่อตัวสะสม เป็นระยะสะสมทั้งความตึงเครียดไว้จากการที่ภรรยาไม่ได้เป็นอย่างที่สามีคาดหวังไว้ โดยการพยายามควบคุมภรรยา ที่รู้ว่าไม่เหมาะสมแต่ไม่ยอมรับ ภรรยาก็พยายามที่จะทำให้สามีพอใจ แม้ว่าสามีจะพยายามควบคุม โดยระยะนี้อาจใช้เวลาหลายสัปดาห์หรือหลายปี

2. ภาวะการกระทำร้ายกันอย่างรุนแรง (The Acute Battering Incident) ตัวกระตุ้นให้เกิดเหตุการณ์ ผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าอาจแสดงออกในรูปของการทำร้ายฝ่ายที่อ่อนแกว่าต้องเชื่อฟังฝ่ายภรรยาอาจเข้าการรักษา ในส่วนของสามีจะทำให้เป็นไม่เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้น ผู้หญิงจะเกิดอาการวิตกกังวล เหม่อลอย ซึมเศร้าอาบ แต่ก็จะไม่พูดถึงสาเหตุของการได้รับความรุนแรง ระยะที่สองนี้ถือได้ว่าเป็นระยะที่วิกฤตของภรรยา

3. ภาวะความรักและความสำนึกผิด (The Calm Period) ระยะนี้เป็นที่ทราบทั่วไปว่า The Honeymoon Phase เป็นภาวะที่นำไปสู่วงจรของการกระทำรุนแรงซ้ำ เนื่องจากเป็นภาวะที่สามีได้แสดงออกถึงความสำนึกผิด โดยการขอโทษและให้สัญญาว่าจะไม่ทำอีกแต่อาจเกิดขึ้นกับบางครอบครัวเท่านั้น ทำให้ภรรยารู้สึกว่าการให้อภัยจะเป็นวิธีที่จะทำให้สามีเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมรุนแรง แต่ในทางตรงข้าม การให้อภัยกลับก่อให้เกิดการทำร้ายครั้งต่อ ๆ ไป และวงจรของการกระทำรุนแรงครั้งต่อไปก็จะเริ่มขึ้น โดยเพิ่มความถี่และระดับของความรุนแรงมากขึ้น และการปกครองที่ดีก็เป็นส่วนสนับสนุนให้ความรุนแรงเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก เนื่องจากปัญหาความตึงเครียดต่าง ๆ ยังคงมีอยู่ ซึ่งอาจจะกลับเข้าสู่ระยะก่อตัวสะสมอีกได้ ถ้าไม่แก้ปัญหา

สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ จะเห็นว่าการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้นมิได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง หากแต่เกิดจากหลาย ๆ สาเหตุประกอบกัน ซึ่งสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวนั้น สามารถแบ่งได้ (อรอนงค์ อินทรวิจิตร และคณะ, 2542, หน้า 7-9)

1. การขาดความพร้อมในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล การที่คนคนหนึ่งไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเข้าใจ ความเมตตาและเอื้ออาทรต่อกันในสมาชิกครอบครัวหรือการที่คนคนหนึ่งเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ชอบแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงต่อกัน ทั้งทางร่างกายวาจาและทัศนคติที่มีต่อเพศตรงข้ามในทางลบ ก็เป็นความรุนแรงที่ซ่อนเร้น ทำให้เกิดการกดขี่พฤติกรรม การกระทำ การใช้วาจาและความคิดที่นำไปสู่การเบียดเบียนและการเอาเปรียบทางเพศ

2. ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาทางศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ผู้ชายเป็นผู้นำ เป็นผู้สร้างกฎระเบียบควบคุมข้อบังคับทางสังคม ผู้ชายเป็นผู้สร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจ ผู้ชายจึงมีอำนาจในการต่อรอง มีสิทธิมากกว่าผู้หญิง และได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของ เป็นผู้ครอบครองผู้หญิง เป็นต้น

3. สังคมและสิ่งแวดล้อมในสังคมที่เอื้ออำนวยให้เกิดความรุนแรง เช่น การยอมรับว่าการที่สามีภรรยาทะเลาะวิวาทตบตีกันเป็นเรื่องธรรมดา ระหว่างสามีภรรยา คนอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว ตลอดจน “สื่อ” ต่าง ๆ ที่นำภาพและพฤติกรรมความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ มาเสนอจนกลายเป็นเรื่องธรรมดา หรือเป็นความเคยชินที่จะเห็นความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่ปฏิบัติกันทั่วไป หรือเมื่อมีความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว ในชุมชน ไม่ได้มีการประณามผู้กระทำความรุนแรงให้เกิดความอับอายและหลบจำ แต่คนที่ถูกระทำกลับต้องเป็นผู้เผชิญกับความอับอายเขินอายและเสียหน้า

4. ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจและไม่ตระหนักถึงคำว่าสิทธิส่วนบุคคล สิทธิสตรี เมื่อไม่รู้ไม่เข้าใจก็ไม่สามารถลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิส่วนบุคคลของตนได้

5. กฎหมายและข้อบังคับทางสังคม ไม่เอื้ออำนวยในการลงโทษผู้กระทำความผิดทางเพศอย่างรุนแรงและยับยั้ง ทั้งระเบียบว่าด้วยการถูกทำร้าย โดยคนใกล้ชิดยังมีช่องโหว่ ทำให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่ใช่ปัญหาของคนในสังคม ผู้หญิงที่ถูกสามีหรือคู่รักทำร้ายร่างกาย หรือภรรยาที่ถูกสามีข่มขืนกลับกลายเป็นเรื่องที่ชาวบ้านไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว ทำให้ส่งเสริมให้ความรุนแรงดำเนินต่อไป

6. ความเจ็บปวดทางจิตใจ อาการทางจิตและทางประสาทและการตกเป็นทาสของสุรา หรือสารเสพติดอื่น ๆ เป็นอีกสาเหตุหนึ่งซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่รุนแรงในครอบครัวและสังคม โดยส่วนรวม เช่น การฆ่าหรือการทำร้ายภรรยาเป็นประจำเมื่ออยู่ในอาการเมาสุรา หรือยาออกฤทธิ์ หรือเกิดอาการประสาทหลอน ตลอดจนถึงการฆ่าตัวตาย ฆ่าบุคคลอื่นด้วย โดยวิธีการต่าง ๆ

คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุวุฒิสภา (2541, หน้า 21-23) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำงานที่เกี่ยวข้องกับสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ ได้มีการสังเกต ประเมิน และทดสอบเหยื่อของพฤติกรรมรุนแรงในครอบครัว พบว่า พฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวมีหลายสาเหตุ ซึ่งแยกออกได้เป็น 3 ปัจจัย ด้วยกัน

1. สาเหตุจากความผิดปกติของจิตและบุคลิกภาพ

1.1 ปัญหาทางจิต ผู้ที่มีอาการทางจิตที่มีอารมณ์ก้าวร้าวด้วย จะไม่สามารถควบคุมตนเองได้เมื่อโกรธ

1.2 สมอพิการ ที่ทำให้เกิดอารมณ์ก้าวร้าวและควบคุมตนเองไม่ได้

1.3 บุคลิกภาพ เป็นรากฐานและปัจจัยในการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมของบุคคล ถึงแม้ว่าบุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นผลมาจากการขัดเกลาทางสังคม แต่บุคลิกภาพก็สามารถพัฒนาขึ้นมาได้เองในแต่ละบุคคลโดยเฉพาะบุคลิกภาพก้าวร้าว ผู้มีบุคลิกภาพก้าวร้าว และขาดการควบคุมตนเองจะกระทำรุนแรงเมื่อโกรธ ผิดหวังรุนแรง หรือสิ้นหวัง สิ้นหนทาง

1.4 การใช้สารเสพติด ผู้ที่ใช้สารเสพติด รวมทั้งสุรา ความรู้ตัวจะลดลง การตัดสินใจเกี่ยวกับการยับยั้งการลดลง ควบคุมตนเองไม่ได้ จึงมีโอกาที่จะกระทำรุนแรงได้มาก

2. สาเหตุจากภาวะสังคมจิตวิทยา

บุคคลเรียนรู้ จากสภาพแวดล้อมและสิ่งที่ได้พบเห็น ปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อครอบครัว เช่น โครงสร้างครอบครัว ปฏิสัมพันธ์ และพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และสภาวะวิกฤต เป็นสาเหตุนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัวได้

2.1 บุคคลเรียนรู้ ชี้นำพฤติกรรมรุนแรงจากสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยเด็ก เด็กที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวจะ โตขึ้นมาแล้วเป็นคนก้าวร้าว เมื่อโตขึ้นเปลี่ยนสถานภาพเป็นพ่อหรือแม่ก็จะมีแนวโน้มที่จะกระทำรุนแรงและยอมรับว่าความรุนแรงเป็นแค่เรื่องธรรมดาหรือเกิดเป็นความเคยชินว่า เมื่อเกิดปัญหาวิธีแก้ปัญหาคือทำด้วยวิธีการที่รุนแรง

2.2 บุคคลจะมีแนวคิดและพฤติกรรม จากการที่ได้เรียนรู้จากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรมและกลุ่มสังคม ถ้าในกระบวนการอบรมเลี้ยงดูขาดการเรียนรู้ทักษะชีวิต เช่น การสื่อสารและการรับฟัง จะทำให้บุคคลไม่สามารถสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น หรือขาดประสบการณ์เรียนรู้ทักษะการปรับตัว เมื่อผิดหวังเมื่อเผชิญภาวะวิกฤตหรือเมื่อเกิดความขัดแย้งจะทำให้บุคคลกระทำรุนแรงได้มากกว่าคนอื่นที่ปรับตัวได้

2.3 บุคคลจะเลือกกระทำพฤติกรรมที่ได้รางวัลและไม่ถูกลงโทษ สมาชิกครอบครัวกระทำรุนแรงต่อคนในครอบครัว เพราะรู้ว่าสามารถทำได้โดยจะไม่ต้องรับโทษใด ๆ หรือต้องสูญเสียอะไร

2.4 สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความรุนแรง สภาพแวดล้อมที่สร้างความกดดันและความเครียด คนในสังคมนั้นจะเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวและกระทำรุนแรงได้มากกว่า ครอบครัวเดี่ยวจะเกิดความรุนแรงได้มากกว่าครอบครัวขยาย สังคมที่มีแหล่งอบายมุขและสิ่งเสพติดจะกระตุ้นบุคคลให้ก้าวมา ขาดสติซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมรุนแรงได้มากกว่า

2.5 บุคคลที่อ่อนแอหรือสภาพด้อยกว่า จะเป็นเหยื่อความรุนแรงมากกว่าสตรีและเด็ก เป็นเหยื่อความรุนแรงมากกว่า

2.6 ระบบค่านิยมที่แบ่งคนเป็นชนชั้น นำไปสู่ความแตกต่างในสถานภาพของบุคคล ในสังคม บุคคลที่อยู่ในสถานภาพต่ำกว่า ผู้ที่มีสถานภาพต่ำกว่ามักต้องยอมต่อผู้มีสถานภาพสูงกว่า ในเรื่องต่าง ๆ แม้ว่าตนเองจะไม่เห็นด้วยหรือไม่เต็มใจก็ตาม

2.7 ค่านิยมของสังคมในเรื่องความรุนแรงมีผลต่อพฤติกรรมรุนแรงในครอบครัว ครอบครัวที่อยู่ในสังคมที่ยอมรับความรุนแรงจะมีการกระทำรุนแรงในครอบครัวบ่อยกว่า

2.8 ครอบครัวที่ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องชีวิตครอบครัว ชีวิตสมรสและการเป็นพ่อแม่ จะมีปัญหาได้มากกว่า

3. สาเหตุจากสังคมวัฒนธรรม

ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมมีผลต่อความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ค่านิยมในเรื่องบทบาทหญิงชาย เจตคติต่อสตรี และการยอมรับเรื่องความรุนแรง

3.1 ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นได้ในทุกกลุ่มทุกสังคม แต่จะเกิดได้บ่อยกว่า ในกลุ่มเศรษฐกิจสังคมต่ำ เนื่องจากความยากจน ขาดแคลน หรือมีหนี้สิน ทำให้เกิดความเครียด และคนกลุ่มนี้มีความคุ้นเคยและยอมรับว่าการใช้กำลังเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมมากกว่ากลุ่ม เศรษฐกิจสูงกว่า

3.2 สังคมมองชายและหญิงแตกต่างกัน สังคมให้ผู้ชายเป็นผู้นำเป็นใหญ่ในสังคมและ อยู่ในฐานะเหนือกว่าผู้หญิง เป็นเจ้าของหญิง ซึ่งอาจแสดงทางกฎหมาย ประเพณีหรือโอกาสที่เหนือกว่าผู้หญิง

3.3 สังคมที่ขาดการตื่นตัวเรื่องสิทธิมนุษยชน และไม่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิ พื้นฐานเท่าเทียมกัน จะมองว่าการที่บุคคลสถานภาพสูงกว่ามีสิทธิเหนือกว่าบุคคลอื่นเป็นเรื่องปกติ สตรีและเด็กมีสถานภาพต่ำกว่าชาย จึงไม่ได้รับสิทธิต่าง ๆ เท่ากับชาย เป็นเหตุให้ถูกกระทำรุนแรง หรือเอาเปรียบมากกว่า

3.4 การเป็นเจ้าของหรือมีอำนาจควบคุมทรัพยากร เช่น เงิน สมบัติ เกียรติยศ ยังมีมากเท่าไรก็จะมีอำนาจและกำลังจัดการมากเท่านั้น จึงอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าและมักใช้อำนาจกับคนที่ด้อยกว่าอยู่เสมอ ทรัพยากรที่ต้องพึ่งพาสามีจะถูกทำร้ายทุบตีมากกว่าทรัพยากรที่พึ่งพาตนเองได้

3.5 สังคมที่มีพฤติกรรมรุนแรงเป็นตัวอย่างให้เห็นมาก รวมทั้งสื่อความรุนแรงต่าง ๆ จะทำให้สังคมมองความรุนแรงเป็นเรื่องปกติธรรมดา และจะยอมรับความรุนแรงมากขึ้น และหากพฤติกรรมบางอย่างยังสะท้อนว่าความรุนแรงเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์อีกด้วย จะยังเป็นแรงจูงใจให้กระทำรุนแรง

3.6 ความรุนแรงในครอบครัวเป็นผลของระบบครอบครัวและสังคมมากกว่าเป็นผล จากความผิดปกติของสมาชิกครอบครัว เช่น ระบบครอบครัวที่ทำให้ชีวิตสมรสไม่ดี มีการทะเลาะ

เบาะแว้งกันเสมอ สังคมที่ครอบครัวตั้งอยู่ยอมรับเรื่องความรุนแรง หรือสังคมที่ถือว่าเรื่องครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว จะเอื้อต่อการเกิดความรุนแรงได้มาก และเมื่อเกิดความรุนแรงแล้วขาดมาตรการสนับสนุน ปกป้องคุ้มครองและดูแลครอบครัว รวมทั้งการไม่มีบทลงโทษใด ๆ แก่ผู้กระทำความรุนแรง ทำให้ผู้กระทำเกิดความได้ใจและเชื่อว่าความรุนแรงเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมจึงกระทำซ้ำแล้วซ้ำอีก

3.7 การไม่ยอมรับความผิดแตกต่างของแต่ละบุคคล จะทำให้เกิดความขัดแย้งได้มาก และเกิดความรุนแรงตามมา

3.8 สาหิภรรยาที่ขัดแย้งเพราะไม่ยอมรับความแตกต่างของกันและกัน จะได้เถียงทะเลาะกันเป็นประจำ และลุกลามเป็นการทุบตี

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2543, หน้า 34) ได้กล่าวไว้ว่าสาเหตุของความรุนแรงนั้น มีหลายประการ และอาจผสมกันหลายอย่าง ทั้งที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคล ปัญหาครอบครัว และปัญหาทางสังคม สิ่งที่มีสะท้อนในกรณีความรุนแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น เป็นเรื่องของความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงและชาย ทศนคติต่อผู้หญิงทั้งของสังคมและตัวผู้หญิงเอง วัฒนธรรมดั้งเดิมที่สั่งสมกันมาที่เชื่อว่าผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิง ผู้ชายเป็นใหญ่ในบ้าน เพราะฉะนั้น ผู้ชายจึงมีสิทธิที่จะทำอะไรกับผู้หญิงก็ได้ และมีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ตามอำเภอใจ เช่น การทำร้ายร่างกาย หรือการนอกใจคู่สมรส

ปัจจัยร่วมในพฤติกรรมรุนแรงในครอบครัว

จากที่กล่าวมาจะเห็น ได้ว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดความรุนแรงในครอบครัวหลายปัจจัยด้วยกัน แต่ไม่มีปัจจัยหนึ่งปัจจัยใดเลยที่เป็นสาเหตุของความรุนแรงในทุกกรณีหรือเป็นปัจจัยที่อธิบายสาเหตุความรุนแรงในครอบครัวได้ทั้งหมด อย่างไรก็ตามพบว่ามีปัจจัยบางอย่างเป็นสาเหตุได้บ่อยกว่าปัจจัยอื่น ๆ (Bowker, 1993) อันได้แก่

1. ความโดดเดี่ยวของครอบครัว หมายถึงแนวคิดที่ว่าเรื่องในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัวสถานะที่คู่สมรสอยู่กันตามลำพังแยกจากคนอื่น และมีการควบคุมโดยสังคมเล็กน้อย หรือไม่มีใครมายุ่งเกี่ยวกับครอบครัวเลย ลักษณะแบบนี้จะเกิดความรุนแรงในครอบครัวได้มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่ก่อตั้งขึ้นโดยปราศจากความพร้อม ระบบสนับสนุนในชุมชนหรือจากสมาชิกครอบครัว ช่วยระงับความรุนแรงในครอบครัวได้ โดยปฏิสัมพันธ์ในสังคมจะนำไปสู่การปรึกษาหารือ ลดความขัดแย้งความตึงเครียดได้ หรือหากเกิดก็มักไม่ซ้ำซาก เพราะผู้ถูกกระทำจะมีกำลังใจที่จะหนีจากผู้กระทำและหันหาความช่วยเหลือของสังคม

2. ความแตกต่างเชิงอำนาจ คนมีอำนาจเหนือกว่าจะใช้อำนาจบังคับเอาจากผู้ที่ยอ่อนแอกว่า ยิ่งอำนาจแตกต่างกันมากความรุนแรงก็ยิ่งเกิดมาก ถ้าสามารถลดความแตกต่างเชิงอำนาจนี้ได้ ความรุนแรงก็จะลดลง ชายที่ไม่มีอำนาจในการควบคุมในที่ทำงานหรือในสังคมเลยแต่มีอำนาจควบคุมพฤติกรรมสมาชิกครอบครัวได้ จะแสดงอำนาจในครอบครัวต่อภรรยาและบุตร ซึ่งอาจออกมาในรูปแบบความรุนแรงได้ ภรรยาที่ถูกสามีแสดงอำนาจใส่ตลอดอาจมาแสดงอำนาจเหนือลูกด้วยการฝึกวินัยอย่างเข้มงวดและก้าวร้าวรุนแรง

3. การใช้สารเสพติด สารเสพติดรวมทั้งสุรา ทำให้ความรู้ตัวน้อยลง การตัดสินใจเสีย การควบคุมตนเองลดลง จึงสามารถมีพฤติกรรมที่ไม่เคยกระทำมาก่อนได้มากกว่าคนที่มีการควบคุมตนเองได้ดี การเมาสุราของสามีเป็นสาเหตุร่วมค่อนข้างสูงในกรณีที่มีการแฉความหรือรายงานที่เกี่ยวข้องกับการทำร้ายทุบตีภรรยา

4. สภาพเศรษฐกิจ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุให้เกิดความรุนแรง และส่งเสริมให้ความรุนแรงยังคงอยู่ ผู้หญิงหลายคนต้องพึ่งพาสามีทางเศรษฐกิจ หรือไม่มีรายได้เพียงพอที่จะแบกรับภาระเลี้ยงลูก ได้เองตามลำพัง ทำให้ผู้ชายรู้สึกถึงความมีอำนาจเหนือกว่า ผู้หญิงที่ประสบปัญหาจึงยอมทนแบกรับความทุกข์ไว้ การข่มเหงทารุณภรรยาส่วนใหญ่พบในกลุ่มชนที่มีรายได้ต่ำ แต่อย่างไรก็ตามยังมีข้อโต้แย้งอยู่ว่าชนชั้นสูงที่มีรายได้มากก็มีโอกาสที่จะข่มเหงทารุณภรรยาได้เหมือนกัน

5. การศึกษา การขาดโอกาสทางการศึกษา ทำให้ขาดโอกาสในด้านเศรษฐกิจ และถูกล่อลวงได้ง่ายนอกจากนี้ การไม่รู้ในสิทธิของตนเอง ทำให้ผู้หญิงหลายคนต้องทนอยู่กับความรุนแรงนั้น และบางครั้งก็โทษว่าความผิดเหล่านั้นเป็นความผิดของตน

ผลกระทบจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

ผลกระทบความรุนแรงเกิดต่อทั้งร่างกายและจิตใจของผู้ถูกกระทำและคนที่อยู่รอบข้าง เช่นกรณีพ่อทุบตีแม่ เด็กอาจถูกทุบตีไปด้วยเด็กที่ถูกทุบตี ทำร้ายหรือได้เห็นความรุนแรงเสมอๆจะฝังใจเรื่องความรุนแรงเด็กจะเข้าใจผิดว่าปัญหาแก้ไขได้ด้วยความรุนแรง ซึ่งแท้จริงแล้วปัญหาทุกปัญหาแก้ไขควรแก้ไขด้วยเหตุผล ด้วยการพูดจาทำความเข้าใจนอกจากนี้การอยู่ในภาวะแวดล้อมที่มีความรุนแรงเด็กจะซึมซับเลียนแบบพฤติกรรมรุนแรง เด็กจะกระทำรุนแรงต่อเพื่อนและเมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะกระทำรุนแรงต่อครอบครัวตนเอง ต่อสัตว์เลี้ยงของตนเอง นั้นจะเห็นได้ว่าความรุนแรง ถ่ายทอดจากพ่อแม่ ลูก หลาน เหลนต่อไปถ้าเราปล่อยให้ความรุนแรงเกิดขึ้นไม่ว่าจะมากหรือน้อย ความรุนแรงก็อยู่ในสังคมตลอดไป จึงเป็นเหตุผลว่าเราต้องป้องกันมิให้ความรุนแรงแพร่ขยายถ่ายทอดเป็นวัฏจักรที่ไม่ดีไปเรื่อย ๆ ซึ่งผลกระทบจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ทำให้มีผลกระทบหลายอย่าง ดังนี้ (Bowker, 1993)

1. ผลต่อภรรยาที่ถูกทำร้าย ผลทางร่างกาย มีตั้งแต่บาดเจ็บเล็กน้อย จนถึงบาดเจ็บสาหัส หรือเสียชีวิต ผลต่อจิตใจมีตั้งแต่อาการหวาดผวา หวาดกลัว ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เสียสุขภาพจิต อับอายไม่กล้าสู้หน้าเพื่อนบ้าน พยายามฆ่าตัวตายเพื่อหนีจากความทารุณที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง บางรายมีอาการวิกลจริต

2. ผลต่อครอบครัว ครอบครัวที่มีพฤติกรรมรุนแรงในครอบครัว จะไม่สามารถทำหน้าที่ครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ เพราะสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวถูกทำลาย บุคคลที่เป็นหัวหน้าเป็นหลักของครอบครัว คือ สามีหรือภรรยา หรือพ่อแม่ ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนเองได้ ครอบครัวไม่สงบสุข เกิดเป็นความเหินห่าง ขาดความรักความสามัคคีและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดเป็นความแตกร้าง ครอบครัวจึงไม่สามารถดำเนินอยู่อย่างปกติในสังคมได้ ในที่สุดก็จะแตกสลายและแยกทางกัน

3. ผลต่อสังคม พฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อทั้งความสันติสุขและเศรษฐกิจสังคม ทั้งยังเป็นปัญหาเรื้อรัง ถ่ายทอดมายังรุ่นต่อไป จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน ตระหนักถึงความรุนแรงและพร้อมใจกันทุกฝ่าย เพื่อป้องกันมิให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นมากไปกว่านี้การทะเลาะเบาะแว้ง ค่ำทอ ทุบตีกัน ในครอบครัว ระบายเพื่อนบ้าน และความสงบสุขของชุมชน ผลต่อเศรษฐกิจซึ่งหมายถึงค่าใช้จ่ายทางด้านงบประมาณต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา รวมทั้งการสูญเสียด้านผลิตผลต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดจากผู้กระทำรุนแรงและผู้ถูกกระทำรุนแรง

ความรุนแรงต่อคู่สมรส

ความหมาย

ระหว่างคู่สมรสที่ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ซึ่งอยู่ในรูปแบบของการกระทำรุนแรงทางกาย การกระทำรุนแรงทางด้านจิตใจ และการกระทำรุนแรงทางเพศ โดยผู้ถูกกระทำส่วนมากเป็นผู้หญิง (Clark, 1992) ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ความรุนแรงด้านร่างกาย หมายถึง การกระทำที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ซึ่งจะมีอาการปรากฏให้เห็น เช่น ตะ ทุบ ต่อย ตี ทำร้ายอวัยวะต่าง ๆ ใช้นุหรีจี้ น้ำร้อนราด ล่ามโซ่ หรืออาจจะทำให้ผู้ถูกกระทำแขนขาหัก หรือฟกช้ำ การทำร้ายทางเพศ การข่มขืนภรรยาของตนเอง ซึ่งกฎหมายยังไม่ได้ให้ความคุ้มครองกับสตรีที่ถูกสามีข่มขืน (สายจู้ จตุกุล, 2538, หน้า 27)

ความรุนแรงด้านจิตใจหรืออารมณ์ หมายถึง การวิจารณ์รูปร่าง ถูกกดขี่ ไม่ได้รับความนับถือ ภาพโป๊ การมองด้วยสายตาเหยียดหยาม เป้าปาก ถ้ามอง โข้วของลับ พุดสวนลาม โทรศัพท์ลามก จากการสำรวจในสังคมไทยพบว่า ผู้หญิงมีความรู้สึกที่ไม่ดีมาก ในเรื่องของการถูกวิจารณ์

รูปร่างหน้าตา การถูกกดขี่ ไม่ได้รับความนับถือ และการถูกมองด้วยสายตาเหยียดหยาม ส่วนผู้ชายมองว่าไม่ได้เป็นการกระทำรุนแรงด้านอารมณ์ (ปวีณา หงสกุล, 2542 อ้างถึงใน วรณวิมล วิเชียรฉาย, 2546, หน้า 35)

ความรุนแรงทางเพศ หมายถึง การถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์โดยคู่สมรสไม่เต็มใจหรือการถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ขณะนัดพบกับชาย (Date Rape) การถูกบังคับขายตัว ข่มขืนและฆ่า และการข่มขืน จากการสำรวจในสังคมไทยพบว่า ผู้หญิงมีความรู้เกี่ยวกับการถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ขณะนัดพบกับชาย การถูกบังคับข่มขืนและฆ่า เป็นการกระทำรุนแรงทางเพศ ในขณะที่ผู้ชายไม่รู้ดีกว่าทั้ง 2 กรณีดังกล่าวข้างต้นเป็นการกระทำรุนแรงทางเพศ แต่ ผู้ชายให้ความสำคัญกับการข่มขืนว่าเป็นการกระทำรุนแรงทางเพศเพียงกรณีเดียว

สาเหตุของความรุนแรงต่อผู้หญิง

เนื่องจากผู้ชายเชื่อว่า คนมีอำนาจที่จะกระทำรุนแรงกับผู้หญิง ซึ่งอยู่ในฐานะภรรยาที่ต้องยอมจำนนได้ และจากงานวิจัยของ ศิริเพชร ศิริวัฒนา (2538, หน้า 72) พบว่า แอลกอฮอล์ (Alcohol) มีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวในผู้ชาย เพราะเป็นผลด้านลบกับกระบวนการรับรู้ แต่การกระทำรุนแรงที่ปรากฏบ่อยครั้งไม่ได้เกิดจากผลของแอลกอฮอล์ แต่ผู้ชายมักใช้เป็นข้อแก้ตัวในสิ่งที่ทำไปโดยไม่มีเหตุผลอันควร จากการศึกษาของ โชติมา กาญจนกุล (2539, หน้า 84) พบว่าผู้หญิงที่มีคู่ประมาณครึ่งหนึ่งถูกทำร้ายร่างกายจากคู่ของตน ซึ่งมีปัจจัยมาจากรายได้ไม่เพียงพอ สามีดื่ม – ดินสุรา ดินยาเสพติด ดินการพนัน ขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว มีอารมณ์โกรธ โมโหร้าย และมีประวัติอาชญากรรมทางจิต (ศิริเพชร ศิริวัฒนา, 2538, หน้า 77) นอกจากนี้ความเชื่อทางด้านวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมไทยที่ยังให้อำนาจและสิทธิผู้ชายเหนือผู้หญิง หรือความเป็นใหญ่ของผู้ชายในสังคมที่จะทำร้ายทุบตี บังคับขู่ขู่ขู่ หรือทำอะไรต่อผู้ที่อยู่ใต้อำนาจก็ได้ จากทฤษฎีจิตวิทยาส่วนบุคคลเชื่อว่า การกระทำของผู้ชายที่กระทำต่อบุตรและภรรยาของเขานั้นมาจากความโกรธ เจตนาทำร้าย ซึ่งมีอยู่ในนิสัยเดิมของผู้ชาย (Campbell & Humphreys, 1993) จากสถิติขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2000) พบว่าร้อยละ 10 – 50 ของ ผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงทางร่างกายผู้กระทำส่วนใหญ่คือ สามีหรือคู่รักของเธอ และจากการศึกษาประชากรทั่วไป พบว่าร้อยละ 12 – 25 ของผู้หญิงเคยมีประสบการณ์ถูกกระทำรุนแรงทางเพศมาก่อน

ผลกระทบต่อผู้หญิง

ผู้หญิงเป็นเพศที่มีความอ่อนแอ และเป็นผู้ให้กำเนิดบุตรและต้องทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็นคนดีของสังคมแต่เพศหญิงกลับกลายเป็นเหยื่อของการกระทำรุนแรงในครอบครัว การดำเนินบทบาทของแม่ยอมบงการซึ่งจะอบรมดูแลสมาชิกในครอบครัวให้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง เกิดความกดดันในชีวิตครอบครัวและการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น ท้อแท้ต่อชีวิต ทำ

ให้คุณภาพการดำเนินชีวิตในครอบครัวเสื่อมลง ผลกระทบทางอ้อม คือ ผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรง ด้านร่างกายและเพศ จะได้รับบาดเจ็บ บางรายพิการถึงแก่ชีวิต (วรรณวิมล วิเชียรฉาย, 2546, หน้า 81) มีรายงานวิจัยที่พบความสัมพันธ์ชัดเจนระหว่างการถูกกระทำรุนแรงจากคู่สมรสกับอาการซึมเศร้า ภาวะผิดปกติหลังเผชิญความรุนแรงในชีวิต หรืออาการของโรคพีทีเอสดี (PTSD) และความคิดอยากตาย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำรุนแรงมากกว่า 1 รูปแบบจะส่งผลให้อาการของโรคทางจิตเวชรุนแรงมากขึ้น (อุมาภน บัวทอง, 2549) ส่วนผลกระทบทางด้านสุขภาพที่ตามมาคืออาการทางกายที่พบได้บ่อย คือ การปวดศีรษะ และอาการทางระบบอาหารรองลงมาเป็นอาการทางระบบอวัยวะสืบพันธุ์ ส่วนอาการด้านจิตใจที่พบได้บ่อยที่สุด คืออาการของโรคตื่นตระหนกและพบว่าถ้าเหยื่อถูกกระทำรุนแรงมาก หรือถูกกระทำหลายครั้งจะยิ่งพบอาการทางกายต่าง ๆ ได้สูงขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงต่อภรรยา

แนวคิดสตรีนิยม

วันนี้อย วาสิกะสิน (2543, หน้า 24) สังคมไทยนั้นสภาพของบุรุษและสตรีค่อนข้างจะแตกต่างกัน ศึกษาจากประวัติศาสตร์ จะพบว่า สังคมไทยเราได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดีย โดยผ่านทางศาสนา คือ ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ และอิทธิพลจากจีน (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2538, หน้า 174-184) จากความสัมพันธ์ที่ยาวนานในวัฒนธรรมของอินเดียและจีนนั้น สตรีมีสถานภาพต่ำกว่าบุรุษมาก จากกฎหมายตราสามดวงได้มีกล่าวไว้ว่า เมื่อสตรีที่แต่งงานไปแล้วมีลักษณะเป็นสมบัติของบุรุษ ให้โบยตีเอาโทษกับสตรีได้ ดังในมาตรา 60 กล่าวว่าสามีภริยาอยู่ด้วยกัน ภริยามีความผิด สามีจะปราบปราม ตีโบยหญิง หญิงจะเอาโทษแก่สามีนั้นมิได้ ถ้าภริยาคำว่าหยาบช้าแก่สามีให้ภริยาเอาข้าวดอกดอกไม้ ขอโทษแก่สามีจึงสมควร (อรรถา จันทรแสนตอ, 2544) ซึ่งจะเห็นได้ว่าในกฎหมายไทย สตรีจะมีลักษณะเป็นรองบุรุษตลอดเวลา โดยชายจะมีลักษณะเป็นผู้คุ้มครองให้สิทธิชายเป็นใหญ่ จึงเห็นได้ชัดถึงระบบชายเป็นใหญ่มาตั้งแต่อดีต ผู้หญิงเริ่มมีสิทธิในตนเองได้เมื่อสมัยรัชกาลที่ 4 แม้มาจนถึงปัจจุบันนี้กฎหมายต่าง ๆ ได้ให้สิทธิกับผู้หญิงกับผู้ชายเท่าเทียมกัน แต่โครงสร้างอำนาจที่ผู้ชายเหนือผู้หญิงยังไม่เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงเป็นสมบัติของผู้ชายฝังรากลึกทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

แม้แต่ต่างประเทศแนวคิดสตรีนิยมก็ยังเน้นในมุมมองที่เกี่ยวกับการที่ให้ความสำคัญว่าผู้ชายเป็นใหญ่ (Dobash & Dobash, 1979) และการที่สถาบันทางสังคมมีส่วนที่ทำให้การคงสภาพของการที่ผู้ชายเป็นใหญ่ในสังคม แนวคิดสตรีนิยมวิเคราะห์ได้ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงนั้นเกิดจากศูนย์กลางของโครงสร้างทางด้านความสัมพันธ์ที่ผู้ชายเป็นใหญ่ในทางอำนาจและทางด้านเพศ (Bograd, 1988) ปัจจัยหลักของความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นยังรวมไปถึงประวัติศาสตร์ที่โครงสร้างทางสังคมและกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ มีการอบรมบ่มบาทของเพศชายและ

เพศหญิงที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นยังมีนักวิจัยบางคนพบว่าประเพณีในเรื่องของการแต่งงานนั้นเป็นกลไกที่ทำให้สังคมผู้ชายเป็นใหญ่ยังคงมีอยู่ สตรีนิยมอธิบายความรุนแรงว่าจะเน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติทางวัฒนธรรมที่ยึดหลักผู้ชายเป็นใหญ่และการมีข้อจำกัดเพศหญิงจากเหตุผลนี้ทำให้ผู้หญิงอยู่ในบทบาทที่เป็นรองซึ่งกลายเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมและประเพณีในครอบครัว ในทางกลับกันความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นเป็นเรื่องธรรมดาในสังคมที่มองว่าผู้ชายเป็นใหญ่ ความรุนแรงเป็นวิธีในการรักษาการควบคุมทางสังคมและการคงอำนาจของชายที่เหนือกว่าผู้หญิง

ผู้หญิงในสังคมทุกสังคมมีบทบาทและหน้าที่หลายอย่าง ค่านิยมในสังคมโดยทั่วไปยังก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ดังนั้นประเด็นความเสมอภาคยังเป็นประเด็นที่ถูกนำมาวิพากษ์วิจารณ์เสมอ ซึ่งเกิดเป็นขบวนการเคลื่อนไหวสตรี แนวคิดเกี่ยวกับสตรีด้านต่าง ๆ โบกราด (Bograd, 1988) ได้สรุปว่าสตรีนิยม หมายถึง การวิเคราะห์หรือการกระทำใด ๆ ที่มีจุดยืนขึ้นว่าความสัมพันธ์ระหว่างชาย หญิง เป็นความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งซึ่งผู้หญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบและมีเป้าหมายที่จะทำความเข้าใจในสาระเพื่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน ความไม่เสมอภาคระหว่างผู้หญิงและผู้ชายก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ ทั้งปัญหาในระดับจุลภาค ได้แก่ ปัญหาครอบครัว จนถึงระดับมหภาค ได้แก่ ชุมชนและสังคมส่วนรวม ความคาดหวังของสังคมต่อบทบาทหญิงและชายก็แตกต่างกัน เช่น บทบาทในความเป็นสามีภรรยา นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดปัญหาการคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) การกดขี่ผู้หญิง ความไม่รับผิดชอบต่อครอบครัวของผู้ชาย การข่มขืน การค้าประเวณี ความรุนแรงในครอบครัว (Family Violence) ความพยายามที่จะทำให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ไม่ใช่ความพยายามที่จะทำให้บทบาทหรือความดีเด่นของเพศชายลดลง แต่เป็นความพยายามที่จะส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ดีระหว่างชายและหญิง เพื่อให้เห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายต่างก็มีภาระหน้าที่ที่สำคัญเท่าเทียมกันต่อครอบครัวและสังคม เพราะผู้หญิงไม่ได้มีค่าน้อยกว่าผู้ชาย

การกระทำรุนแรงต่อภรรยาภายใต้มุมมองของสตรีนิยมนั้น จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจถึงลักษณะที่ซับซ้อนทางเพศ (Gender) แม้ว่ามุมมองของสตรีนิยมจะมีหลายมิติ แต่สิ่งที่สอดคล้องกัน ก็คือ ความรุนแรงที่ถูกกำหนดด้วยเพศและอำนาจ กล่าวคือ ความรุนแรงเป็นผลมาจากความไม่เสมอภาคในชีวิตแต่งงาน (Gender - Base Violence) การกระทำรุนแรงจึงเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่ผู้ชายใช้กระทำในความสัมพันธ์ระหว่างเขาต่อภรรยา เพื่อคงความมีอำนาจเหนือผู้หญิง

ยิลโล (Yilo, 1944, หน้า 49) อธิบายความหมายของความรุนแรงต่อผู้หญิงว่า เป็นพฤติกรรมที่เพศชายกระทำในความสัมพันธ์ระหว่างเขาและผู้หญิง โดยมีเป้าหมายเพื่อควบคุมและกดขี่ รวมทั้งคงความมีอำนาจของตนเหนือกว่าผู้หญิง

จะเห็นได้ว่าคำนิยามของสตรีนิยมอธิบายความรุนแรงที่มีกระทำต่อภรรยาในแง่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย การจัดระบบสังคมที่วางเงื่อนไขให้ผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชายอำนาจที่มากกว่าของผู้ชายกลายเป็นการสร้างเงื่อนไขความชอบธรรมให้ผู้ชายอ้างถึงเมื่อเขาละเมิดสิทธิหรือทำร้ายผู้หญิง รูปแบบความรุนแรงจึงมีมากกว่าการทำร้ายร่างกาย แต่หมายรวมถึงการทารุณจิตใจ การข่มขู่ การแกล้งแค้น การควบคุมและบังคับด้วย

แนวความคิดความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับการถูกทำร้ายของภรรยา

ความหมายของความรุนแรงกับสตรีในครอบครัว (Domestic Violence Against Women)

โซติมา กาญจนกุล (2539) ได้ให้ความหมายไว้ว่าในการกระทำรุนแรงการทำร้ายร่างกาย เป็นพฤติกรรมหนึ่งในพฤติกรรมต่อเนื่องหลายอย่าง และมีเป้าหมายเพื่อควบคุมและกดขี่ ซึ่งผู้ชายกระทำในความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายและผู้หญิง เพื่อรักษาไว้ซึ่งอำนาจของผู้ชายเหนือผู้หญิง

กฤตยา อาชวนิจกุล (2539) ได้ให้ความหมายว่า การที่ผู้หญิงถูกสามี หรืออดีตสามีหรือคู่รักทำทารุณกรรม มีหลายรูปแบบหลากหลาย ตั้งแต่การทำร้ายร่างกาย ต่อยเตะ ทบตีด้วยอาวุธ ทำให้บาดเจ็บหรือฆ่าให้ตาย ตลอดถึงการบีบคั้นทางจิตใจ การคำทอข่มขู่ การกักขัง การบีบบังคับทางเศรษฐกิจและสังคม การปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน การดูถูกและเหยียดหยาม

ปรีชา อุปโยคิน (2538) ให้ความหมาย “ความรุนแรงในครอบครัว” (Domestic Violence หรือ Family Violence) หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสมาชิกในครอบครัวโดยความตั้งใจ เป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลไปในทางลบต่อการพัฒนาการของร่างกายและจิตใจของบุคคล ต่อการรับรู้ความเป็นมนุษย์ และต่อสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2538) ให้ความหมาย “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายถึง การทำร้ายกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายและข่มขืนจิตใจให้อีกฝ่ายหนึ่งกระทำในสิ่งที่เขาไม่ปรารถนา ระดับความรุนแรงนั้นต่างกัน ตั้งแต่การทะเลาะโต้เถียงกัน การทำร้ายร่างกายด้วยอวัยวะหรืออาวุธ ไปจนถึงการทำลายชีวิต หรือทำลายพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคล เช่น การบกร่องในบทบาทหน้าที่ของสามีภรรยา และหรือบทบาทหน้าที่ของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม ดังนั้น เมื่อปัญหาความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัวย่อมมีผลกระทบต่อสมาชิกทุกคน และผลกระทบดังกล่าวก็จะมีผลลัพธ์ที่แตกต่างกันไปตามสถานภาพ บทบาท ของสมาชิกในครอบครัวนั้น

เกลเลอร์ และสเตราส์ (Gelles & Straus, 1979) ให้ความหมายของการกระทำรุนแรงต่อภรรยาว่าเป็นการตั้งใจกระทำหรือรับรู้ว่าตั้งใจกระทำให้ผู้อื่นรู้สึกเจ็บปวดและบาดเจ็บทางร่างกาย ตั้งแต่การบาดเจ็บเล็กน้อยไปจนถึงการทำอันตรายจนถึงแก่ชีวิต

สรุป “ความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัว” หมายถึง การที่สตรีที่มีส่วนในการเป็นสมาชิกในครอบครัวไม่ว่าจะเป็น ภรรยา พี่สาว น้องสาว หรือลูก ได้รับความรุนแรงในครอบครัว แต่สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้จะหมายถึงการกระทำรุนแรงต่อสตรีที่มีสถานภาพของภรรยาเท่านั้น ซึ่งรวมทั้งภรรยาที่จดทะเบียนสมรสและไม่จดทะเบียนสมรส ที่ถูกสามีเป็นผู้กระทำรุนแรงโดยการใช้อาวุธหรืออวัยวะซึ่งทำให้สตรีได้รับความเจ็บปวด ซึ่งจะทำให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือได้รับอันตรายสาหัส หรืออาจถึงแก่ความตายได้ ส่วนทางด้านจิตใจนั้นเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมไม่สามารถที่จะรู้เห็นภายนอกหรือจะต้องได้ว่าได้รับอันตรายขนาดไหน แต่ในส่วนลึกของจิตใจของสตรีนั้นอาจจะได้รับอันตรายมากกว่าทางกายหรือภายนอกร่างกายเสียอีก เนื่องจากได้รับความเจ็บปวดเป็นอย่างมาก เมื่อถูกสามีใช้ความรุนแรงกับตนเอง เช่น การที่ภรรยาถูกสามีด่าทอต่อว่า

ปัจจัยที่ทำให้ภรรยาถูกสามีทำร้าย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีผู้ศึกษาถึงปัจจัยของการทำร้ายภรรยาซึ่งมีหลายปัจจัย สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Factors) โดยสังคมมองว่าครอบครัวเป็นสถาบันส่วนตัว การทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาเป็นเรื่องส่วนตัว บุคคลอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่ง รวมถึงการที่ผู้หญิงได้รับการอบรมสั่งสอนว่าภรรยาเป็นสมบัติของสามี สามีมีสิทธิทำอะไรกับภรรยาได้ทุกอย่าง (ไพรัตน์ พุกษชาติคุณากร, 2533; สายสุรี จุติกุล, 2538; สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2544; Heise et al., 1999) นอกจากนี้ความเชื่อที่ว่าสามีภรรยาเป็นบุคคลคนเดียวกัน ภรรยาไม่ควรนำเรื่องของครอบครัวไปเปิดเผยให้สังคมภายนอกรับรู้ และความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทของภรรยาและมารดาที่ดี ทำให้ภรรยาคิดว่าการทุบตีทำร้ายร่างกายเป็นเรื่องน่าอาย เป็นความผิดของตน ถ้าสังคมรู้ตัวเองจะถูกประณาม จึงพยายามปกปิดเหตุการณ์โดยถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวและพยายามแก้ไขด้วยตนเอง (มูลนิธิผู้หญิง, 2532; สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย, 2541) ทำให้การทำร้ายยังคงดำเนินต่อไป นอกจากนี้การกำหนดบทบาททางเพศโดยมีพื้นฐานที่แตกต่างกันทางชีวภาพ และการขัดเกลาทางสังคมเรื่องเพศ เช่น การยอมรับว่าเพศชายจะต้องก้าวร้าว มีสิทธิในการใช้กำลัง ส่วนเพศหญิงต้องยอมรับการกระทำ ไม่ได้แย้ง ส่งผลให้เกิดความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมในความเป็นเพศชายเชื่อมโยงกับการครอบงำการมีสิทธิเหนือผู้หญิง ความแตกต่างทางอำนาจที่ไม่เสมอภาคในครอบครัวโดยผู้ชายซึ่งเป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่าจะใช้

อำนาจบังคับกระทำรุนแรงกับผู้หญิงที่มีอำนาจน้อยกว่า ดังนั้นบทบาททางเพศและการใช้อำนาจจึงเป็นรากฐานของการทำร้ายร่างกาย (Bogard, 1988)

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจนับเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการทำร้ายร่างกายและการกระทำรุนแรงต่อผู้หญิงมากที่สุด (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2542) การที่ผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชายทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ผู้หญิงถูกจำกัดสิทธิทั้งในด้านการเงิน ความก้าวหน้าในอาชีพ การศึกษาและการฝึกอบรม ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายถือเป็นปัจจัยสำคัญในการลดทอนอำนาจผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงต้องอยู่ในสภาพที่ยอมจำนน และเป็นหนึ่งในข้อจำกัดการหย่าร้างของผู้หญิงด้วย (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2544)

3. ปัจจัยด้านกฎหมาย (Legal Factors) ดังเช่นกฎหมายครอบครัวในอดีต การบัญญัติกฎหมายแสดงถึงความเหลื่อมล้ำของสถานภาพระหว่างชายและหญิง โดยเฉพาะบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะพัวเมียมาตรา 60 ได้ระบุว่า “สามีจะปราบปรามภริยา ภริยาจะเอาโทษแก่สามีมิได้ และชายสามารถมีภริยาที่คนอื่นก็ได้ ส่วนหญิงมีสามีที่ละคนจนกว่าจะหย่าร้างหรือเป็นม่าย หญิงที่มีชู้จะถูกลงโทษที่รุนแรงมาก” (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532) ทำให้สามีสามารถทำร้ายภริยาได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย แม้ในปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้ชายกับหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน โดยได้มีการบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 30 ไว้ว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” และมาตรา 53 ได้ระบุว่า “เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิในการคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม” (เครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ, 2542) แต่ในสภาพความเป็นจริงปัจจุบัน พบว่าภริยายังถูกสามีทำร้ายทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย อีกทั้งการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของตำรวจและผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่คำนึงถึงความละเอียดของปัญหาดังกล่าว (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2542; สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2544) ดังนั้นการที่จะให้กฎหมายเกิดผลจริงมิใช่อยู่ว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ต้องสร้างการยอมรับทัศนคติใหม่ รวมทั้งการปฏิบัติต่อกันที่ดีกว่าเดิมด้วย (กาญจนารัตน์ ลิวิโรจน์, 2541)

4. ปัจจัยด้านการเมือง (Political Factors) การเมืองที่ขาดกลุ่มผู้หญิงเป็นตัวแทนในวิชาชีพที่สำคัญต่าง ๆ เช่น นักการเมือง นักกฎหมาย บุคลากรทางการแพทย์ เป็นต้น ทำให้ขาดมุมมองด้านผู้หญิง ขาดการตระหนักถึงปัญหาและความต้องการบนพื้นฐานของความเป็นหญิง ดังนั้นปัญหาการทำร้ายร่างกายจึงไม่ได้รับความสนใจอย่างจริงจัง และยังคงเป็นเรื่องส่วนบุคคลที่อยู่นอกเหนืออำนาจรัฐที่จะเข้าไปจัดการ (Heise et al., 1994)

5. ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล (Individual Factors) ซึ่งประกอบด้วย

5.1 ความผิดปกติของจิตใจและบุคลิกภาพของสามี เช่น มีสมองพิการ มีอารมณ์ก้าวร้าว ควบคุมตนเองไม่ได้ มีลักษณะไม่บรรลุนิติภาวะทางอารมณ์ มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับอายุ รู้สึกไม่มั่นคงทางด้านจิตใจ มีความเครียด ขัดแย้ง รู้สึกถูกคามจากที่บ้านที่ทำงาน พฤติกรรมวู่วาม และชอบทำร้าย เมื่อโกรธผิดหวังสั้นหนทางจะทำร้ายร่างกายผู้อื่น เป็นต้น (ไพรัตน์ พฤษชาติคุณากร, 2533)

5.2 การอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก เป็นประสบการณ์ส่วนตัวที่บุคคลได้รับในวัยเด็กทั้งผู้ชายและผู้หญิง อาจเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ได้พบเห็น เช่น พ่อแม่ทะเลาะกัน เพื่อนบ้านทะเลาะกันหรือเคยถูกกระทำทารุณกรรม เด็กจะเรียนรู้และซึมซับความรุนแรงโดยกระบวนการขัดเกลทางสังคม (Socialization) จนกระทั่งเป็นพฤติกรรมติดตัวและเป็นประเพณีตกทอดไปยังรุ่นลูกหลานต่อไป จากการศึกษาของ วราภรณ์ ดวงจันทร์ (2530) ที่ศึกษาความคิดเห็นของเด็กชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางบ้านกรุณาต่อปัญหาสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย พบว่าเด็กชายร้อยละ 80 เคยเห็นบิดามารดาของตนทุบตีทำร้ายร่างกายกัน สิ่งเหล่านี้อาจมีอิทธิพลต่อความนึกคิดและเป็นการซึมซับหรือรับการถ่ายทอดจากสังคมภายในบ้าน เด็กจะเรียนรู้ว่าการทุบตีระหว่างสามีและภรรยาเป็นเรื่องปกติ พฤติกรรมการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาไม่ได้เป็นสิ่งผิดหรือร้ายแรงอะไร เป็นวิธีการสำหรับการแก้ไขปัญหา ดังนั้นจึงไม่เป็นเรื่องผิดที่จะใช้มาตรการที่รุนแรงกับภรรยาหรือคนรักต่อไปในอนาคต

5.3 ความโดดเดี่ยวของครอบครัว การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวจากครอบครัวขยายที่มีการช่วยเหลือให้คำแนะนำจากญาติผู้ใหญ่มาเป็นครอบครัวเดี่ยวทำให้ขาดแหล่งสนับสนุนทางสังคม เมื่อมีปัญหาขัดแย้งทำให้เกิดความเครียดนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ดังการศึกษาของ สเตนเมทซ์ (Steinmetz, 1987) ที่พบว่าครอบครัวที่มีความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว มีสมาชิกโดยเฉลี่ย 4 คน เมื่อมีความเครียดในครอบครัวไม่มีญาติผู้ใหญ่ในบ้านที่จะคอยเป็นแรงสนับสนุน ปกป้องหาหรือหือปลอบโยน

5.4 อายุของคู่สมรส ในประเทศสหรัฐอเมริกา สเตราส์ และคณะ (Straus et al., 1980) ศึกษาพบว่า ความรุนแรงในครอบครัวมักเกิดกับคู่สมรสที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี หรือส่วนใหญ่แต่งงานได้ 2.5 - 5 ปี สอดคล้องกับการวิจัยความรุนแรงในครอบครัวจากข่าวหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นกรณีรุนแรงมากของพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2531) ที่พบว่าคู่สมรสส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 19-30 ปี

5.5 ความเครียดจากหน้าที่การงานในชีวิตประจำวัน นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุของปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำให้บุคคลเกิดความเก็บกดและท้อแท้ต่อชีวิตส่งผลให้เกิดการกระทบกระทั่งและมีอารมณ์ก้าวร้าวต่อกัน (ปรีชา อุปโยคิน, 2538) จากการศึกษาของ

สตรี อธิบายว่าอาจเป็นเพราะกลุ่มสตรีมีความตึงเครียดในครอบครัว เช่น มีความตึงเครียดทางด้านเศรษฐกิจ การว่างงาน หรือไม่มีงานประจำทำ เป็นต้น ความตึงเครียดดังกล่าวจะสัมพันธ์กับความรุนแรงในครอบครัว

5.6 การที่สามีใช้สารเสพติด สุรายาเมา ทำให้ควบคุมตนเองไม่ได้ สูญเสียความสามารถในการตัดสินใจและมักใช้ความรุนแรงกับภรรยาที่มีอำนาจน้อยกว่า จากการศึกษาของ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2531) พบว่า การดื่มสุราเป็นสาเหตุหนึ่งในสี่ของสาเหตุที่สามีทุบตีภรรยาเป็นประจำก่อนที่ภรรยาจะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ

ปัจจัยของการทำร้ายภรรยา อาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านกฎหมาย ประเพณีและศาสนา ปัจจัยด้านการเมืองและปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้อาจไม่ใช่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเท่านั้นที่เป็นสาเหตุแต่อาจเป็นปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัยร่วมกัน

ผลกระทบจากการที่ภรรยาถูกสามีทำร้ายร่างกาย

การที่ภรรยาถูกสามีทำร้ายก่อให้เกิดผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ และเศรษฐกิจต่อภรรยา ครอบครัวและสังคม ดังนี้

1. ผลกระทบต่อภรรยา

1.1 ทางด้านร่างกาย (Physical Health) เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ มีบาดแผล ฟกช้ำ แผลฉีกขาด ถลอก กระดูกหัก กระดูกเคลื่อน ศีรษะได้รับความกระทบกระเทือนจนอาจถึงขั้นหมดสติ อวัยวะภายในช่องท้องได้รับอันตราย (Dobash & Dobash, 1979) สูญเสียการได้ยินซึ่งเกิดจากการได้รับบาดเจ็บ ร่างกายพิการ และอาจเสียชีวิตได้ (Backham, 1996) ยิ่งกว่านั้นสามีจะเพิ่มความถี่และความรุนแรงในแต่ละครั้งที่ทำร้าย อาจเริ่มจากการตบหน้าจนถึงฆาตกรรม (Martin, Holzapfel, & Baker, 1979) การศึกษาของพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2532) ได้ศึกษาปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทั้งสิ้น 124 ราย เป็นการทำร้ายภรรยา 100 ราย ซึ่งพบว่าร้อยละ 24.7 ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย ร้อยละ 4.8 บาดเจ็บถึงขั้นต้องส่งโรงพยาบาล ร้อยละ 18.5 บาดเจ็บสาหัส ร้อยละ 6.5 บาดเจ็บถึงขั้นสลบ และร้อยละ 2 ถึงขั้นเสียชีวิต

ในกรณีที่ภรรยาถูกทุบตีในขณะตั้งครรภ์จะส่งผลถึงเด็กในครรภ์ด้วย จากการศึกษาของ บัลลอค (Bullock, 1987 Cited in Bullock, Sandella & McFarlane, 1989) พบว่าภรรยาที่ถูกทุบตีมากกว่า 4 ครั้งเมื่อคลอดบุตรออกมาทารกจะมีน้ำหนักตัวน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ เรนเคอร์ (Renker, 1999) พบว่าสตรีที่ถูกทารุณกรรมในระหว่างการตั้งครรภ์จะให้กำเนิดบุตรที่มีน้ำหนักตัวน้อยกว่าสตรีที่ไม่ถูกทารุณกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้จากการรายงานประจำปีของ UNFPA (1997)ชี้ให้เห็นว่าสตรี ร้อยละ 20 - 60 ทั่วโลกรายงานว่าเคยถูกคู่สมรสทุบตีทำร้าย โดย

สตรีที่ถูกทุบตีในขณะที่ตั้งครรภ์จะส่งผลให้เกิดการตกเลือดหรือแท้ง หรือคลอดก่อนกำหนด หรือคลอดทารกที่มีน้ำหนักตัวน้อยกว่าปกติ

นอกจากนี้แล้วในต่างประเทศที่มีการศึกษาอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขปัญหามารยาทรุนแรงในครอบครัว พบว่า ผลพวงจากการที่ภรรยาถูกสามีทำร้ายร่างกายก็คือการที่ภรรยาพยายามฆ่าตัวตาย หรือมีการฆ่าตัวตายมากขึ้นในกลุ่มหญิงที่ประสบปัญหาดังกล่าวและหาทางออกให้ตนเองพ้นจากภาวะดังกล่าวไม่ได้ (UNFPA, 1997) ซึ่งสนับสนุนโดยการศึกษาของกฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2544) พบว่า ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายมีอัตราการคิดฆ่าตัวตายและพยายามฆ่าตัวตายสูงกว่าผู้หญิงที่ไม่ถูกทำร้ายร่างกายถึง 2.5 เท่า และในการศึกษาเดียวกันนี้ยังพบอีกว่า ร้อยละ 15 ของผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงทางกายได้เคยพยายามฆ่าตัวตายมาแล้ว

1.2 ทางด้านจิตใจ (Mental Health) จากการที่ภรรยาถูกสามีทำร้ายไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายร่างกายและ/หรือจิตใจ จะส่งผลกระทบ ดังนี้

1.2.1 ความรู้สึกลดลงในตนเองต่ำ (Low Self - Esteem) ภรรยาที่เกิดความรู้สึกสงสัยและมองไม่เห็นคุณค่าในตนเอง ขาดความมั่นใจในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา คิดว่าสิ่งที่ตนตัดสินใจเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ปัญหาที่เล็กน้อยกลับเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไขการที่ภรรยาที่มีความนับถือในตนเองต่ำและขาดความคิดเป็นของตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกหดหู่ใจ ซึ่งสภาพดังกล่าวจำเป็นต้องรักษาโดยเร็วและอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความนับถือในตนเองต่ำเป็นสาเหตุให้ภรรยาไม่เอาใจใส่ในสุขภาพและบุคลิกภาพที่ปรากฏออกมา (Baker, 1979) พฤติกรรมที่ภรรยาแสดงออกมาก็คือ ความรู้สึกเสียใจ ปวดหัว กระตือรือร้นใจ หวาดกลัว ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงไปจากการปกติสู่อาการหวาดผวาก้าวร้าวและอารมณ์รุนแรงขึ้น หมกมุ่นในชีวิต ซึมเศร้า สิ้นหวัง มีความรู้สึกสองฝักสองฝ่าย บางทีสับสน ว้าวุ่นใจ หรือต้องอยู่ในภาวะต้องยอมรับการกระทำของสามี การไม่สามารถจัดการกับความโกรธจนคิดฆ่าตนเองหรือฆ่าผู้อื่น (ไพรัตน์ พุกษชาติคุณากร, 2533) ดังผลการศึกษาของพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2532) ที่พบว่า ร้อยละ 16.9 ของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายเสียสุขภาพจิตชัดเจน ร้อยละ 6.5 หวาดกลัว ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าผู้ป่วยสตรีที่มีอาการทางจิตประมาณ ร้อยละ 30-50 มีประวัติการเจ็บป่วยในอดีตจากการถูกทำร้าย และในบางรายพบอาการผิดปกติทางจิต เสียสติเนื่องจากการถูกกระทำซ้ำ ๆ หรือถูกกระทำอย่างรุนแรง (พาที โชคชัยศิริวัฒน์, 2543)

1.2.2 ความรู้สึกหมดหนทาง (Helplessness) สามีจะใช้ความรุนแรงในการควบคุมภรรยาโดยจะแสดงออกในลักษณะการทำร้ายร่างกาย จิตใจ และการข่มเหงทางเพศ ภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายจะพยายามหาวิธีที่จะออกจากการควบคุมและหลุดพ้นจากวงจรความรุนแรงแต่ถ้าไม่สามารถ

ที่จะหลุดพ้นได้ ภัยจะเกิดความรู้สึกหม่นหมอง สิ้นหวังในที่สุด (Baker, 1979; Thomson, Kaslow, Kingree, Rashid, Puett, Jacobs & Matthews, 2000)

1.2.3 การกล่าวโทษว่าเป็นความผิดของตน (Self-blaming) ภัยบางรายยอมอดทนต่อการถูกทำร้ายและมักกล่าวโทษว่าเป็นความผิดของตน (พาที โชคชัยศิริวัฒน์, 2543) โดยมีความเชื่อว่าหากตนเองไม่มีความอดทนจะเป็นต้นเหตุทำให้ครอบครัวล้มเหลว จึงพยายามปกปิดการถูกทำร้ายเนื่องจากมีความรู้สึกอับอาย ในขณะที่สามีคิดว่าพฤติกรรมที่ตนแสดงนั้นเป็นวิธีการทำโทษภรรยา (Baker, 1979)

1.2.4 การติดสิ่งเสพติดและสุรา (Drug and Alcohol Abuse) ภัยที่ถูกทำร้ายมักเกิดความเครียดและกดดัน เมื่อมีปัญหาการทำร้ายเพิ่มขึ้นภรรยาจึงหาทางออกโดยการดื่มสุราและใช้สารเสพติดเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและสถานการณ์ความรุนแรง ทั้งนี้ภรรยาจะพึงสิ่งเหล่านี้เป็นเวลานานเนื่องจากคิดว่าจะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด ซึ่งทำให้เห็นชัดเจนว่าภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายจะมีโอกาสติดสุรามากกว่าภรรยาที่ไม่ถูกทำร้าย ส่วนสารเสพติดที่พบว่ามีการใช้บ่อยคือ ยานอนหลับ ยาแก้ปวดและยาคลายกังวล นอกจากนี้มีการคาดการณ์ว่าในอนาคตภรรยาที่ถูกทำร้ายจะมีความเสี่ยงสูงในการติดยาเสพติดและเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง โดยจะพบสตรีที่มีอาการพิษสุราเรื้อรังประมาณร้อยละ 50 สาเหตุมาจากถูกสามีทำร้าย (Flicraft & Stark, 1989 Cited in Yam, 1995)

2. ผลกระทบต่อครอบครัว ครอบครัวที่มีสมาชิกทำร้ายกันจะไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และเกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก บางรายจบลงด้วยการที่ภรรยาติดคุกเพราะฆ่าสามีเนื่องจากถูกกดดันทางจิตใจและการถูกทำร้ายร่างกายอย่างต่อเนื่อง (ภัสสร ลิมานนท์, 2541; ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์, 2540) มีการคาดคะเนว่าเด็กเร่ร่อนกว่า ร้อยละ 50 มาจากครอบครัวแตกแยก (สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย, 2541) นอกจากนี้เด็กที่เติบโตมาจากสภาพครอบครัวที่พ่อแม่มีแต่ความขัดแย้งกันจะทำให้เด็กได้รับผลกระทบทั้งทางด้านสุขภาพกายและจะพัฒนาการล่าช้า (เกสร ศรีพิชญการ, 2543) ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาวจากการที่เด็กชายพบเห็นบิดาทำร้ายทุบตีมารดาอยู่เสมอ เด็กจะเรียนรู้และซึมซับความรุนแรงโดยกระบวนการอบรมขัดเกลากลายเป็นสังคม จากการศึกษาของ วราภรณ์ ดวงจันทร์ (2530) ที่ศึกษาความคิดเห็นของเด็กชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กบ้านกรุณาต่อปัญหาสามีทุบตีภรรยาตนเองในอนาคตเป็นเรื่องปกติเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะใช้กับผู้หญิงหรือจำเป็นต้องใช้กำลังหากหมดความอดทนส่วนการศึกษาในเด็กผู้หญิงของแลงเลย์ (Langley, 1977 Cited in Bullock, 1980) พบว่าเด็กผู้หญิงสังเกตพฤติกรรมขณะที่มารดาถูกทุบตีและเรียนรู้ว่าพฤติกรรมเหล่านั้นได้รับการยอมรับ เมื่อเด็กโตขึ้นจึงมีความเชื่อว่าผู้ชายจะต้องทุบตีภรรยา เกิดความฝังใจอาจเกลียดและกลัวผู้ชาย กลัวการแต่งงานหรือการใช้ชีวิตคู่

นอกจากนี้มูลนิธิผู้หญิง (2532) กล่าวว่านอกจากผลกระทบในเชิงการถ่ายทอดความคิดต่อเด็กในครอบครัวแล้วยังส่งผลกระทบทางพัฒนาการ โดยตรงอีกด้วย คือ การไม่มีสมาธิในการเรียนหากเด็กต้องติดตามมารดาโดยการหลบหนีออกจากครอบครัว มีผลทำให้ไม่ได้เข้าเรียนตามกำหนดหรือต้องหยุดชะงักในการศึกษาต่อ มีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะมีพฤติกรรมก้าวร้าว หากเด็กถูกทำร้ายทารุณกรรมร่วมด้วย เด็กจะรับรู้และเอาแบบอย่างของผู้ใหญ่มาเป็นแบบฉบับของตนกลายเป็นปมซ่อนเร้นและแสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น การหนีออกจากบ้าน การแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย การคบเพื่อนไม่ดี การติดยาเสพติด การมั่วสุม และถูกชักจูงให้กระทำความผิด

จากงานวิจัยที่กล่าวมามีข้อค้นพบตรงกันว่าเด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่เติบโตมาจากครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงตัดสินปัญหา ในบางครอบครัวถึงแม้พ่อแม่จะอยู่ด้วยกัน ไม่หย่าร้างกันแต่ก็ไม่สามารถสร้างความอบอุ่นและบรรยากาศที่เหมาะสมกับพัฒนาการของลูกได้ ชั่วร้ายกลับเป็นผลเสียมากกว่าพ่อแม่ที่หย่าร้างกันด้วยความเข้าใจและไม่ละเลยเด็ก (ศรีสว่าง พ่วงส์แพทย์, 2540)

3. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และเพศจะต้องได้รับการดูแลสุขภาพกาย สุขภาพจิต ทำให้สูญเสียค่ารักษาพยาบาล และนอกจากนี้การถูกสามีทุบตีทำร้ายจนได้รับบาดเจ็บตามร่างกาย แขนขาหัก รูปร่างหน้าตาบวมช้ำจนมีลักษณะน่ากลัว ทำให้ภรรยามีความรู้สึกอับอาย ไม่กล้าไปปฏิบัติงานตามปกติ จึงทำให้ขาดงานและถูกเลิกจ้างในที่สุด (สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย, 2541) สอดคล้องกับ คลาร์ก (Clark, 1992) ที่กล่าวว่า การบาดเจ็บที่ร่างกายและจิตใจอันเนื่องมาจากการทำร้ายร่างกายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษา ต้องหยุดงานในช่วงเข้ารับการรักษายาบาลและพักฟื้นอีกด้วย

4. ผลกระทบต่อสังคมประเทศชาติ จากการที่เด็กมาจากครอบครัวที่แตกแยกเด็กก็มีความกดดันทางด้านจิตใจ ดังนั้นการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางด้านจิตใจจึงเป็นไปในทางที่ไม่ดี ทำให้เกิดปัญหามากมายในสังคม สิ่งเหล่านี้อาจนำไปสู่การสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่สำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต นอกจากนี้ทำให้เกิดปัญหาการสูญเสียบุคลากรในวิชาชีพต่าง ๆ และเสียค่าใช้จ่ายต่อประเทศอย่างมาก เนื่องจากในการดูแลช่วยเหลือและแก้ไขพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งการบำบัดฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำและครอบครัวต้องเกิดจากการทำงานร่วมกันของนักวิชาชีพหลายสาขาและต้องใช้ระยะเวลานาน (โชติมา กาญจนกุล และ ศันสนีย์ เรืองสอน, 2542; สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย, 2541)

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในระดับประเทศ มาตรการในต่างประเทศได้ให้ความสำคัญในการฟื้นฟูสภาพครอบครัว โดยพยายามที่จะไม่ใช่

กระบวนการทางอาญา เว้นแต่เป็นกรณีที่น่ารังเกียจ โดยมีมาตรการคุ้มครองในลักษณะต่าง ๆ เช่น การจับไล่ผู้ทำร้าย การจัดสิทธิการติดต่อกับเด็ก ตลอดจนการสั่งให้ผู้ทำร้ายเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อให้สามารถกลับมาอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข แต่มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นทางแพ่ง หรือทางอาญา เป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นในเรื่องการลงโทษผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังไม่มีความหมายใดที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคบครัวอย่างแท้จริง ปัจจุบันรัฐบาลไทยมีความชัดเจนยิ่งขึ้นในการปรับปรุงกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการกระทำรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิง กฎหมาย และ พ.ร.บ. สำคัญที่ควรนำมากล่าวถึงในที่นี้คือ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2543 หน้า 34-37)

1. ประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องการทำร้ายร่างกาย มาตรา 295 กำหนดว่า การทำร้ายร่างกายผู้อื่นอันเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายถึงบาดเจ็บ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท และหากผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายถึงสาหัส โทษจะสูงขึ้นอีกเป็นจำคุกไม่เกินเจ็ดปี (มาตรา 297) และหากถึงแก่ความตาย ก็จะมีโทษสูงขึ้นอีกตามลักษณะการกระทำว่าเป็นการฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน โดยเจตนาหรือไม่เจตนา (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2543)

2. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 การแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามายังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบวิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐ จากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ดังนี้

2.1 มาตรา 4 ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และ มาตรา 5 ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตาม

พระราชบัญญัตินี้ การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง

2.2 ตามมาตรา 7 ถ้ามิได้มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตราหรือมิได้มีการร้องทุกข์ตามมาตรา 6 ภายในสามเดือนนับแต่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกระทำรุนแรงในครอบครัว และมาตรา 5 เมื่อมีการร้องทุกข์ภายในอายุความตามมาตรา 7 แล้วให้พนักงานสอบสวนโดยเร็วและส่งตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ส่วนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่ได้ตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่หากมีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจยื่นฟ้องได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ขอผลัดฟ้องต่อศาลได้คราวละไม่เกิน หกวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสามคราว โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับอนุโลม

2.3 ตามมาตรา 10 ในการดำเนินคดีตามมาตรา 8 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีความร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยให้มีอำนาจออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งรวมถึง การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ตลอดจนกำหนดวิธีการดูแลบุตร

2.4 ตามมาตรา 11 ในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามมาตรา 10 หรือออกคำสั่งใด ๆ ตามที่เห็นสมควร และ มาตรา 12 ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่า ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความผิด ตามมาตรา 4 ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุมความประพฤติผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนด แทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้

2.5 ตามมาตรา 15 ไม่ว่าการพิจารณาการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ และมาตรา 16 เพื่อประโยชน์ในการขอมความในคดีการ

กระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล แล้วแต่กรณี อาจตั้งผู้ประนีประนอม ประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดา มารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลเห็นสมควรเพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความ ได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคล ใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความ ได้ยอมความกันก็ได้

โดยสรุปพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มี วัตถุประสงค์เพื่อ กำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนการดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวที่มี ลักษณะแตกต่างจากคดีอาญาทั่ว ๆ ไป อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและ ผู้ถูกกระทำ ซึ่งในความสัมพันธ์ที่มีความละเอียดอ่อนและมีความซับซ้อนของสมาชิกในครอบครัว นี้ ดังนั้นแล้วการใช้วิธีการในการดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญาจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญานั้นมีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งลงโทษผู้ที่กระทำความผิดมากกว่าการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดหรือการปกป้องคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว การลงโทษทาง อาญามีได้เป็นหลักประกันว่าผู้กระทำความรุนแรงจะไม่ก่อความรุนแรงซ้ำอีก ยิ่งไปกว่านั้นการ ลงโทษนั้นอาจจะส่งผลกระทบต่ออาชีพทางการงานของผู้กระทำความรุนแรงและสภาพทาง เศรษฐกิจของครอบครัวโดยรวม ผู้เสียหายส่วนใหญ่นั้นจึงต้องกรให้ผู้ที่ทำยุติความรุนแรงที่จะ เกิดขึ้นในอนาคตมากกว่าการบังคับใช้โทษที่มีลักษณะเด็ดขาดตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่ง แนวคิดของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มุ่งเน้น ให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัว ยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งรักษาความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคลในครอบครัว เช่น บัญญัติให้ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็น ความผิดอันยอมความได้ กำหนดให้การทำร้ายร่างกายตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 259 เป็น ความผิดอันยอมความได้ กำหนดหน้าที่ให้ผู้พบเห็นแจ้งการกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อ พนักงานเจ้าหน้าที่ และกำหนดให้ศาลมีบทบาทเป็นอย่างมากในการพิจารณาคดีและมีคำสั่งต่าง ๆ ได้แก่ คำสั่งอนุญาตให้มีการคัดฟ้อง คำสั่งอนุญาตให้ออกหมายขัง ออกคำสั่งในการกำหนด มาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ กำหนดวิธีการอย่างอื่นแทนการลงโทษ กำหนดอายุความใน การฟ้องร้องคดีเป็นการเฉพาะสำหรับคดีความรุนแรงในครอบครัว และศาลจะเข้ามามีบทบาท สำคัญในการยุติคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องการใช้ความรุนแรง

ในปัจจุบันรัฐบาลก็ยังสนับสนุนการณรงค์เพื่อยุติการกระทำรุนแรงในครอบครัว โดยมีนโยบายระดับชาติเพื่อปกป้อง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่อเด็ก และสตรี ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2543)

1. รัฐต้องให้ความสำคัญและส่งเสริมการคุ้มครองป้องกันเด็กและสตรีจากความรุนแรงทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง ทั้งในครอบครัวและสังคม โดยเน้นการพัฒนาคน ครอบครัว และสังคมให้มีสันติสุขและเสนอภาคระหว่างชายหญิง รวมทั้งแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการคุ้มครองในเรื่องดังกล่าว

2. รัฐต้องช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรง รวมทั้งสนับสนุนหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ดำเนินการเกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการดูแลรักษา พื้นฟูร่างกายและจิตใจ การจัดที่พักชั่วคราว ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ รวมทั้งการดำเนินการทางกฎหมาย หากหน่วยงานดังกล่าวเพิกเฉย ควรมีมาตรการดำเนินการลงโทษ

3. รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกทุกคนในสังคม โดยเฉพาะการมุ่งเน้นให้สตรีมีบทบาทร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง ทั้งในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ

4. รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ บุคลากร และระบบข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์ครอบครัวอบอุ่น มั่นคง ป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง

5. รัฐต้องส่งเสริมให้มีการบูรณาการด้านการประสานงาน แผนงานและงบประมาณให้สอดคล้องกันในการป้องกัน และแก้ไขความรุนแรงต่อเด็กและสตรี

6. รัฐต้องสนับสนุนให้ลดปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและสตรี

7. รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนเกิดความรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึกในเรื่องสิทธิเด็ก สิทธิสตรี และสิทธิมนุษยชน และร่วมกันขจัดปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและสตรี บทบาทของกระบวนการยุติธรรมกับปัญหาของความรุนแรงในครอบครัว

บทบาทของกระบวนการยุติธรรม

เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นหรือกำลังเกิดขึ้น ระบบงานยุติธรรมแต่ละระบบจะมีบทบาทแตกต่างกันออกไป ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550, หน้า 32-36).

1. บทบาทของตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นตำรวจในระบบควบคุมอาชญากรรมหรือเป็นระบบงานย่อยของชุมชน บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของตำรวจได้แก่ การปราบปรามอาชญากรรม การปราบปรามอาชญากรรมที่อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ

1.1 ที่เริ่มดำเนินการโดยตำรวจ เช่น การสืบสวนคดีอาญาอันเป็นความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย (Victimless Crime) หรือความผิดที่ก่อให้เกิดขึ้น โดยองค์การอาชญากรรม (Organized Crime) หรือโดยคนชั้นกลางหรือคนชั้นสูง (White Collar Crime) ความผิดต่าง ๆ เหล่านี้อาจเป็นความผิดเกี่ยวกับการพนัน การค้ายาเสพติดให้โทษ การค้าประเวณี การทำร้ายร่างกาย การฆ่าข่มขืน

เป็นต้น การปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวนี้อาจกระทำได้โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้สายสืบ การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ และการใช้มาตรการตรวจสอบภายใน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มาตรการที่ตำรวจพบเอง และดำเนินการสืบสวน และจับกุมเองมีค่อนข้างน้อย และ

1.2 ประชาชนแจ้งความโดยการร้องทุกข์หรือการกล่าวโทษว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้น หรือกำลังเกิดขึ้น ซึ่งส่วนมากรู้ถึงตำรวจก็เพราะวิธีการดังกล่าวนี้ และเมื่อตำรวจได้รับแจ้งความแล้ว ก็จะดำเนินการสืบสวนสอบสวน และจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี ถึงกระนั้นก็ตามก็ยังมีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจำนวนมากที่ไม่ทราบถึงตำรวจ เพราะไม่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ เช่น การลักทรัพย์ในเคหสถาน หรือข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น จึงทำให้ไม่มีการสืบสวนสอบสวน หาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

การสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดนี้อาจแบ่งออกได้เป็น 3 อย่าง คือ 1. การตรวจค้นทันที (Hot Search) โดยเฉพาะในบริเวณที่อาชญากรรมเกิดขึ้นหรือบริเวณใกล้เคียง 2. ตรวจค้นในเวลาใกล้เคียง (Warm Search) โดยการกระจายค้นหาตัวผู้กระทำความผิดหรือแจ้งให้จุดตรวจต่าง ๆ ช่วยตรวจรถยนต์ หรือรถโดยสารเพื่อค้นหาตัวผู้กระทำความผิด หลังจากที่เหตุการณ์เกิดขึ้นแล้ว และ 3. การตรวจค้นเมื่อเหตุการณ์ผ่านไปแล้ว (Cold Search) โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งในและนอกเครื่องแบบ เพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดและพยานหลักฐานเพิ่มเติม อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ หลังจากรับแจ้งว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้นแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจไปถึงบริเวณที่เกิดเหตุค่อนข้างช้ามาก ทำให้การสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดได้ผลน้อยลง อย่างไรก็ตาม การใช้นิติวิทยาศาสตร์เข้าช่วยในการสอบสวนอย่างมืออาชีพจะช่วยให้การพิสูจน์ความผิดและความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ผลดียิ่งขึ้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำความผิดนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทที่จะต้องปฏิบัติไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ แต่ก็มีอยู่บ่อยครั้งที่ทำไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น มีการซ้อมผู้ต้องหา เป็นต้น อย่างไรก็ตามจากสถิติอาชญากรรมของกรมตำรวจ อาชญากรรมเล็กน้อย ๆ เช่น ความผิดลหุโทษ มีอัตราการจับกุมผู้กระทำความผิดได้สูงมากแต่ในคดีที่โทษสูงกว่านั้น เช่น ลักทรัพย์ มีอัตราการจับกุมได้ค่อนข้างต่ำ ยิ่งคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ เช่น ฆ่าคนตาย มีอัตราการจับกุมได้ค่อนข้างต่ำมาก ถึงกระนั้น บทบาทของตำรวจในเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการสอบสวนเสร็จแล้วพนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนพร้อมทั้งความเห็นไปให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไป

2. บทบาทของทนายความ บทบาทของทนายความอาจแยกออกได้เป็น 2 ประการ คือ 1. ในฐานะผู้ประกอบวิชาชีพอิสระนั้นก็คือ เมื่อตกลงรับเป็นทนายความแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว ทนายความก็มีบทบาทที่จะต้องดำเนินงานเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยทั้งในชั้น

สอบสวน และชั้นพิจารณาคดีเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าจำเลยบริสุทธิ์ คือไม่ได้กระทำความผิดตามฟ้อง ซึ่งบทบาทสำคัญเป็นการต่อสู้คดีให้จำเลยในชั้นศาล หรือเมื่อตกลงรับเป็นทนายความแก่ผู้เสียหาย ทนายความมีหน้าที่ดำเนินแทนผู้เสียหาย โดยฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลและต่อสู้คดีในศาลเพื่อให้ศาลพิจารณา และ 2. บทบาทของทนายความตามบทบัญญัติของกฎหมาย คือ ทำหน้าที่ทนายความโดยศาลแต่งตั้ง ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) มาตรา 242 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 ในกรณีเช่นนี้ทนายความที่ศาลตั้งย่อมมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับทนายความทั่วไปดังที่กล่าวไว้ในข้อ 1. คือ ค้ำครองสิทธิ์ของจำเลยและต่อสู้คดีในชั้นศาลให้จำเลย เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยบริสุทธิ์

โดยที่ระบบการพิจารณาคดีของไทย เป็นระบบกล่าวหาและตามที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ว่า “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” จึงเป็นภาระหน้าที่ของผู้กล่าวหา หรือ โจทก์ที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ซึ่งในกระบวนการนี้ทางฝ่ายจำเลยก็ต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ ซึ่งเป็นบทบาทของทนายความที่จำเลยจ้างมาหรือศาลแต่งตั้งให้และผู้ที่จะรับฟังและพิจารณาหลักฐานต่าง ๆ ในการต่อสู้คดีของทั้ง 2 ฝ่ายก็คือ ศาลยุติธรรม ดังนั้น บุคคลสำคัญในกระบวนการพิจารณาคดีที่เห็นได้ชัดก็คือ อัยการซึ่งเป็นโจทก์ ทนายความซึ่งเป็นผู้แทนฝ่ายจำเลย และผู้พิพากษาซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาคดี ดังนั้น บทบาทของทนายความก็คือ การเตรียมคดี ตลอดจนว่าความในศาลอย่างเต็มที่เพื่อคุ้มครองถูกความที่บริสุทธิ์ที่ถูกฟ้อง

3. บทบาทของอัยการ ตามกฎหมายพนักงานอัยการจะฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ก็ต่อเมื่อมีการสอบสวน โดยพนักงานสอบสวน ดังนั้นเมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นแล้ว และได้มีการสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนการสอบสวนต่อพนักงานอัยการ บทบาทของพนักงานอัยการดังกล่าวนี้ อาจแบ่งหน้าที่ออกได้เป็น 3 ประการคือ

3.1 หน้าที่ก่อนการพิจารณาคดีของศาล ได้แก่ บทบาทของการพิจารณาดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่ส่งขึ้นมา เมื่อตรวจสำนวนแล้ว พนักงานอัยการอาจมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนสืบพยานเพิ่มเติม หรืออาจสั่งไม่ฟ้องคดีหรือสั่งฟ้องคดีแล้วแต่กรณี ในกรณีเห็นสมควรสั่งฟ้องก็ให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหาและยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล

3.2 หน้าที่ในศาลนับแต่การยื่นฟ้องคดี เมื่อศาลประทับรับฟ้องแล้ว พนักงานอัยการมีบทบาทสำคัญมากในการนำพยานเข้าสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย ตลอดจนซักค้านพยานฝ่ายจำเลย เพื่อให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้อง

3.3 หน้าที่หลังจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว พนักงานอัยการมีบทบาทที่จะต้องร้องขอให้ศาลมีคำสั่ง เช่น การส่งผู้ร้ายข้ามแดน เป็นต้น

4. บทบาทของศาล คำว่า “ศาล” หมายถึง ศาลยุติธรรม และหมายความรวมถึงผู้พิพากษาคด้วย เมื่อผู้ต้องหาถูกจับมาดำเนินคดี ศาลจะเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับคดี เพื่อควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่พนักงานสอบสวนขอฝากขังจำเลยต่อศาล ซึ่งศาลจะพิจารณาว่าสมควรจะอนุญาตหรือไม่ และสมควรจะปล่อยตัวผู้ต้องหาไปชั่วคราวหรือไม่ ถ้าผู้ต้องหายื่นคำร้องขอประกันตัว ต่อมาเมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล และศาลได้ประทับรับฟ้องไว้แล้ว ถ้าเป็นกรณีที่จะต้องมีการสืบพยาน ศาลจะนัดพิจารณาคดีต่อไป เพื่อให้ฝ่ายโจทก์และจำเลยนำพยานเข้ามาสืบเพื่อศาลจะได้พิจารณาซึ่งน้ำหนักของพยานทั้ง 2 ฝ่าย แล้วจึงพิพากษาคดี บทบาทของศาลในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีนี้เป็นบทบาทที่สำคัญมาก ซึ่งอาจแยกออกได้ดังนี้

4.1 ศาลจะต้องวางตัวเป็นกลาง ในการพิจารณาคดี ศาลจะวางตัวเป็นกลาง และรับฟังข้อเท็จจริงจากทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย การวางตัวเป็นกลางของศาลนี้ต้องวางตัวเป็นกลางทั้งในหน้าที่และนอกหน้าที่ และการที่ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดคนใด ศาลจะต้องพบว่าผู้กระทำความผิดคนนั้นได้กระทำความผิดจริงตามฟ้องโดยผ่านกระบวนการต่อสู้คดีในศาล แต่ถ้าจำเลยมิได้กระทำความผิดจริงตามฟ้องศาลก็ต้องยกฟ้องและปล่อยตัวจำเลยไป

4.2 ศาลเป็นผู้ค้นหาข้อเท็จจริง ศาลจะต้องค้นหาข้อเท็จจริงในเรื่องที่นำมาฟ้อง เช่น การชักถามพยานหรือเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาประกอบการพิจารณาเพื่อทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ถ้าความจริงมิได้เป็นไปตามฟ้องหรือศาลไม่สามารถค้นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามฟ้องได้ ศาลก็ต้องถือว่าจำเลยไม่มีความผิด พร้อมทั้งยกฟ้องของโจทก์และปล่อยตัวจำเลยไป นอกจากนี้ในกรณีที่ศาลยังมีความสงสัยในพยานหลักฐานของโจทก์ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ศาลก็จะยกประ โยชนั้ให้แก่จำเลย โดยพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดและปล่อยตัวจำเลยไป

4.3 ศาลให้ความเป็นธรรมแก่คู่ความ เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ศาลก็ต้องให้โอกาสโจทก์และจำเลยต่อสู้คดีไปจนถึงที่สุด คือ จนหมดพยานหลักฐานที่จะนำมาสืบ ในกรณีที่จำเลยไม่มีทนายความ ศาลก็อาจตั้งทนายความให้จำเลยด้วย ศาลจะตัดสินลงโทษจำเลยหรือยกฟ้องคดีของโจทก์ทันทีที่ได้รับเรื่องไม่ได้ ศาลต้องให้โอกาสคู่ความต่อสู้คดีอย่างยุติธรรม

5. บทบาทของกรมคุมประพฤติ เมื่อศาลได้ประทับรับฟ้องแล้ว พนักงานคุมประพฤติของกรมคุมประพฤติจะเข้ามามีบทบาทใน 2 ขั้นตอน คือ 1. การสืบเสาะข้อเท็จจริงก่อนศาลพิพากษาคดี และ 2. การคุมความประพฤติจำเลย

5.1 บทบาทก่อนศาลพิพากษาคดี ในบางกรณีที่ศาลจะลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี โดยศาลเห็นเองหรือจำเลยร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤตีสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ

จำเลย และรายงานให้ศาลทราบภายใน 15 วัน นับแต่วันมีคำสั่ง เมื่อมีคำสั่งดังนี้ ศาลจะส่งคำสั่งไปยังสำนักงานคุมประพฤติของกรมคุมประพฤติเพื่อดำเนินการตามคำสั่ง ซึ่งในกรณีนี้พนักงานคุมประพฤติคนหนึ่งก็จะได้รับมอบหมายให้ดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริงตามที่ศาลต้องการต่อไป และทำรายงานเสนอต่อศาล

5.2 บทบาทหลังศาลพิพากษาคดี ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้สืบเสาะข้อเท็จจริงหรือไม่ก็ตาม เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้รอการลงโทษจำเลย พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติจำเลยไว้ ศาลก็จะส่งคำพิพากษาพร้อมทั้งจำเลยไปยังสำนักงานคุมประพฤติของกรมคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติที่ได้รับคำพิพากษาและตัวจำเลยก็จะมอบหมายให้พนักงานคุมประพฤติคนหนึ่ง ดำเนินการตามคำพิพากษาของศาล ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ แก้ไขฟื้นฟูจำเลยให้กลับตนเป็นพลเมืองดี พนักงานคุมประพฤตินั้นก็มีบทบาทที่จะต้องควบคุมและสอดส่องดูแล ความประพฤติของจำเลยตามเงื่อนไขที่ศาลได้กำหนดไว้ แล้วรายงานให้ศาลทราบเป็นระยะ ๆ จนกว่าจะครบกำหนดเวลาคุมความประพฤติ ถ้าจำเลยกระทำความผิดเงื่อนไขอย่างร้ายแรง หรือกระทำความผิดขึ้นใหม่ พนักงานคุมประพฤติก็นำรายงานให้ศาลทราบเพื่อพิจารณาเพิกถอนการคุมความประพฤติ

นอกจากนี้ กรมคุมประพฤติได้รับโอนงาน การคุมความประพฤติเด็กและเยาวชนจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และงานพักการลงโทษจากกรมราชทัณฑ์มาดำเนินการ การคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดดังกล่าวจึงเป็นหน้าที่ของกรมคุมประพฤติด้วย

6. บทบาทของกรมราชทัณฑ์ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย ศาลก็จะส่งตัวจำเลยพร้อมทั้งหมายจำคุกไปยังเรือนจำของกรมราชทัณฑ์ เมื่อเรือนจำได้รับตัวจำเลยไว้แล้วก็จะดำเนินการกับจำเลยตามคำพิพากษาของศาลต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ควบคุมผู้ต้องโทษไว้ไม่ให้หลบหนี และแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องโทษให้กลับตนเป็นพลเมืองดี บทบาทที่สำคัญของเรือนจำอาจแยกออกได้เป็น ดังนี้ 1. การรับตัวผู้ต้องโทษ 2. การให้สวัสดิการแก่ผู้ต้องโทษ 3. การรักษาระเบียบวินัย 4. การให้การศึกษาวิชาสามัญและวิชาชีพ 5. การฝึกอบรมจิตใจ 6. การให้ทำงาน และ 7. การปล่อยตัวผู้ต้องโทษจากเรือนจำ อย่างไรก็ดี เมื่อครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาแล้วเรือนจำก็ต้องปล่อยตัวผู้ต้องโทษไป ไม่ว่าผู้ต้องโทษจะกลับตนเป็นพลเมืองดีได้หรือไม่ นอกจากการปล่อยตัวผู้ต้องโทษไปเมื่อครบกำหนดโทษแล้ว เรือนจำอาจปล่อยตัวผู้ต้องโทษไปก่อนครบกำหนดโทษได้ 1. ด้วยวิธีการพักการลงโทษ 2. โดยการลดวันต้องโทษ และ 3. โดยการพระราชทานอภัยโทษ

โดยสรุป บทบาทของระบบงานยุติธรรมหลังเกิดอาชญากรรม โดยส่วนใหญ่แล้ว เป็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิดตั้งแต่

การจับกุมไปถึงการปล่อยตัวผู้ต้องโทษจำคุกจากเรือนจำ ซึ่งแต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้องมีบทบาทแตกต่างกันไป และมีปัญหาของแต่ละองค์กรแตกต่างกันไป

บทบาทของกระบวนการยุติธรรมกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ปัจจุบันทุกสังคมและประเทศจะมีหน่วยงานองค์กรหรือสถาบันของรัฐจำนวนมากเพื่อบำบัดปัญหาทางเมือง การปกครอง การออกกฎหมาย การจัดเศรษฐกิจและระเบียบสังคมในนั้น มีองค์กรหรือสถาบันด้านยุติธรรม ตั้งแต่หัวหน้าชุมชน ตำรวจ อัยการ ทนายความ ศาล คุก ตำรวจ ฯลฯ ประกอบเป็นกระบวนการยุติธรรม เพื่อทำหน้าที่รักษาความยุติธรรม ร่วมกันป้องกันแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวและสังคมเพื่อให้เกิดความสงบสุขของสังคม และการดำรงอยู่ของรัฐ กระบวนการดังกล่าวนี้ จะรักษาความยุติธรรมได้มากน้อยเพียงใด นอกจากจะขึ้นอยู่กับเนื้อหาและลักษณะของกฎหมาย ระบบ สถาบัน และเจ้าพนักงาน ในกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่ายแล้ว ยังขึ้นกับสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ของประเทศนั้น ๆ อีกด้วย กล่าวคือแม้จะมีกฎหมายที่ยุติธรรม ตำรวจ อัยการ และผู้พิพากษา มีความรู้ทางกฎหมายอย่างแตกฉาน และมีใจเที่ยงธรรมสักเพียงใด แต่ถ้าระบบการเมืองเป็นเผด็จการ เศรษฐกิจสังคมเหลื่อมล้ำต่ำสูงแบ่งชั้นวรรณะ และปกคลุมด้วยอิทธิพลนานาประการ กระบวนการและสถาบันยุติธรรมย่อมไม่อาจให้ความยุติธรรมได้เท่าที่ควร และคนจนที่เป็นคนส่วนใหญ่ทุกประเทศจะได้รับความยุติธรรมน้อยที่สุด ทั้งที่เป็นและพลเมืองที่มีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมเหมือนกับคนอื่น ๆ ของสังคม (หญิง รักษณาสีวีเชียร, 2552, หน้า 32) จากปัญหาสภาพการเกิดความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทยที่ถูกถามมากขึ้น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทยยังประสบปัญหาหลายประการที่จำกัดหรือบิดเบือนเจตนารมณ์พื้นฐานและความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม ปัญหาดังกล่าวคือ ประชาชน โดยทั่วไปยังไม่รับรู้ไม่เข้าใจในขั้นตอน วิธีการ กฎ ระเบียบ และบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ในแต่ละหน่วยของรัฐยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นที่ต้องประสานกันในการกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนยังขาดจิตสำนึกในการคุ้มครองและประกันความยุติธรรมให้ประชาชนอย่างเสมอภาคและเป็นเอกภาพ รวมทั้งประชาชนในสังคมไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมโดยเสมอภาคและทั่วถึง มีการเลือกปฏิบัติถูกกลั่นแกล้ง หรือถูกกลั่นแกล้งตามสมควรทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลอื่น เพื่อคลี่คลายปัญหา ดังกล่าวและที่สำคัญคือ บุคลากรยังขาดคุณธรรมและจริยธรรมในกระบวนการยุติธรรม จะเห็นได้ว่าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 30 ว่าด้วย

“บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” นอกจากนั้นได้มีการตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของความรุนแรงได้มีการตรากฎหมายตามมาตรา 53 ว่าด้วยเด็กเยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐ จากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมจึงเห็นได้ชัดว่ารัฐธรรมนูญฉบับพ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาในเรื่องของความรุนแรงในครอบครัว

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่น่าจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงจึงมิใช่เป็นเพียงการมุ่งดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำความรุนแรงเท่านั้น แต่จำเป็นต้องมุ่งที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความรุนแรงด้วยมาตรการหรือการรักษาต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสาเหตุแห่งพฤติกรรม ประกอบกับการให้การเยียวยาช่วยเหลือฟื้นฟูความเสียหายที่ฝ่ายผู้ถูกกระทำได้รับตลอดจนฟื้นฟูสัมพันธภาพระหว่างคู่กรณี ด้วยเหตุนี้การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวด้วยกระบวนการครอบครัวเชิงสมานฉันท์ จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานเชิงบูรณาการร่วมกับพหุภาคีของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยอาศัยรูปแบบของทีมงานสหวิชาชีพเพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่มีความสลับซับซ้อนได้ (รณชัย คงสกนธ์, 2548, หน้า 188)

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ประกอบด้วย 4 ส่วน

ส่วนที่1 การประสานงานแรกเริ่มและดำเนินการเบื้องต้นโดยทีมงานสหวิชาชีพ

เป็นกระบวนการแรกเริ่มตั้งแต่เกิดกรณีความรุนแรงในครอบครัว โดยผู้ถูกกระทำความรุนแรงแจ้งเหตุต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจประสานงานส่งตัวผู้ถูกกระทำความรุนแรงพบทีมงานสหวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และพนักงานคุมประพฤติ เพื่อประเมินข้อมูลเบื้องต้นของผู้ถูกกระทำความรุนแรง พร้อมทั้งสอบถามความประสงค์และความสนใจใช้กระบวนการครอบครัวสมานฉันท์ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ทีมงานสหวิชาชีพจะประสานส่งต่อพนักงานคุมประพฤติดำเนินการในส่วนที่2 ต่อไป

ส่วนที่2 การใช้กระบวนการครอบครัวเชิงสมานฉันท์ เป็นกระบวนการประชุมประสานสัมพันธภาพตามแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกระทำความรุนแรงพูดถึงความรู้สึกและความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำรุนแรงของผู้กระทำรุนแรง และให้ผู้กระทำผิดได้สำนึกและแสดงความรับผิดชอบการกระทำของตน พนักงานคุมประพฤติสมานฉันท์เป็นผู้ดำเนินการประชุมให้ทั้งสองฝ่ายหาข้อตกลงร่วมกัน โดยพนักงานคุมประพฤติจะเป็นผู้ติดตามข้อตกลงนั้นกรณีผู้ถูกกระทำความรุนแรงไม่พอใจผลการปฏิบัติตามข้อตกลงพนักงานคุมประพฤติประสานงานส่งพนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงต่อไป

ส่วนที่3 การช่วยเหลือผู้ถูกระทำทารุณแรง เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ผู้ถูกระทำทารุณแรง ขอรับความช่วยเหลือหรือเข้ารับการรักษาพยาบาล กระบวนการเยียวยาและบำบัดรักษาผู้ถูกระทำทารุณแรงทางร่างกาย จิตใจ ตลอดจนการปรับตัวกลับสู่ครอบครัว ใช้ชีวิตร่วมกับผู้กระทำความรุนแรงโดยปกติสุขอีกครั้ง

ส่วนที่4 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้กระทำความรุนแรงในการแก้ไขฟื้นฟูหรือบำบัดรักษาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ตลอดจนการปรับตัวกลับสู่ครอบครัวใช้ชีวิตร่วมกับผู้ถูกระทำทารุณแรงโดยปกติสุขอีกครั้งหนึ่งเช่นเดียวกัน (รณชัย คงสกนธ์, 2548, หน้า 189)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนกพร บุญญาพิพรรณ (2549) ศึกษาเรื่อง ความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณีภรรยาที่ถูกกระทำรุนแรง โดยสามีซึ่งมีการแจ้งความที่สถานีตำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจภาคสนาม (Field Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุ รูปแบบความรุนแรงที่ภรรยาได้รับ ความต้องการของภรรยาในการแจ้งความที่สถานีตำรวจและความต้องการความช่วยเหลือของภรรยาที่ถูกกระทำรุนแรงโดยสามี กลุ่มตัวอย่างเป็นภรรยาที่ถูกกระทำรุนแรงโดยสามีซึ่งมีการแจ้งความที่สถานีตำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 36 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ระหว่างเดือนมีนาคม- กันยายน พ.ศ. 2548 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย สถิติการทดสอบที (t-Test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Analysis of Variance: ANOVA) ผลการวิจัยพบว่าภรรยาที่ถูกกระทำรุนแรงด้านร่างกาย จิตใจและทางเพศ ทำให้ภรรยาเกิดความรู้สึกวิตกกังวล เครียด นอนไม่หลับ รู้สึกไร้ค่า ต่ำหนืดตนเอง ซึมเศร้า มีผลกระทบทางเศรษฐกิจและครอบครัวแตกแยกในระดับสูงกว่าผลกระทบด้านอื่น ความต้องการของภรรยาเมื่อไปแจ้งความที่สถานีตำรวจ พบว่า ต้องการให้ตำรวจกล่าวตักเตือนสามี เพื่อให้รู้ว่าการกระทำรุนแรงต่อภรรยาเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เพื่อหลบภัยจากสามีชั่วคราวเพื่อให้สามีรู้สึกกลัวและเจ็ดหลาบไม่กล้ากระทำรุนแรงในระดับสูง สำหรับความต้องการช่วยเหลือ พบว่าภรรยามีความต้องการความช่วยเหลือสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยถูกกระทำรุนแรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้ที่สามีพฤติกรรมนอกใจมีความต้องการช่วยเหลือสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยถูกกระทำรุนแรงอย่างมีนัยสถิติ ซึ่งสิ่งที่ค้นพบนี้นำไปสู่การวางแผนการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2542) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้ภรรยาฆ่าสามี โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทางมานุษยวิทยาหลายรูปแบบ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การสังเกตอย่างมี

ส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก รวมทั้งการใช้เทคนิคของการจดบันทึก เป็นต้น โดยการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างภรรยาที่ฆ่าสามีที่คัดเลือกตามความเหมาะสม จำนวน 10 ราย โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้ภรรยาฆ่าสามีสามารถสรุปได้ว่า ภรรยามีอายุขณะกระทำความผิดโดยเฉลี่ย 38.3 ปี สามีกลุ่มตัวอย่างมีอายุขณะเกิดเหตุและถึงแก่กรรม โดยเฉลี่ย 42.9 ปี ภูมิลำเนาเดิมของภรรยาที่ฆ่าสามีและสามีส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือ และไม่มีการเปลี่ยนแปลงภูมิลำเนาภายหลังการสมรส ภรรยาที่ฆ่าสามีมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่า มีอาชีพเกษตรกรและรับจ้างทั่วไป ส่วนสามีจบการศึกษาในระดับเดียวกัน โดยมากสถานที่เกิดเหตุเป็นบ้านพักอาศัยของภรรยาที่ฆ่าสามีและสามี ช่วงเวลาที่เกิดเหตุมากที่สุด ได้แก่ ช่วงเวลา 18.01 น.-24.00 น. อาวุธและวิธีการที่ใช้มักจะมีมีดฟันหรือแทง ใช้ปืนยิง โดยมีเหตุผลของการใช้อาวุธ คือ หยิบฉวยสิ่งของที่อยู่ใกล้มือ มักจะเป็นเครื่องใช้ภายในครัวเรือน เช่น มีด ส่วนอาวุธปืนนั้นมักจะเป็นของสามีหรือของญาติ ส่วนของร่างกายที่ถูกอาวุธทำร้ายจนเป็นเหตุให้เสียชีวิต ได้แก่ ส่วนศีรษะถูกอาวุธปืนยิงในระยะใกล้ บริเวณลำคอถูกมีดฟันหรือเชือดถูกหลอกล่อขาด และบริเวณช่องอกถูกกระสุนปืน หรือถูกมีดแทงช่องอกเบื้องซ้าย ตัดขั้วหัวใจ หรือทะลุปอด แรงผลักดันให้ภรรยาฆ่าสามี พบว่า เกิดจากความคับแค้นใจที่เกิดขึ้นโดยฉับพลัน และที่สะสมเป็นเวลานาน ถูกทำร้ายร่างกาย ถูกทำร้ายจิตใจและเกิดการหึงหวง นอกจากนี้การที่ครอบครัวมีปัญหาด้านรายได้และภาระหนี้สิน รวมทั้งประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของตนเอง ค่านิยม ความเชื่อเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทที่เป็นใหญ่ของสามี และความผิดหวังในชีวิตสมรส ต่างก็เป็นแรงผลักดันให้ภรรยาฆ่าสามี อย่างไรก็ตามไม่พบว่า ประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่ให้งำเนิด และการถูกข่มเหงรังแกทางเพศ เป็นแรงผลักดันให้กลุ่มตัวอย่างฆ่าสามี

โชติมา กาญจนกุล และ ศันสนีย์ เรืองสอน (2540) ศึกษาความรุนแรงในครอบครัว: การศึกษาการทำร้ายร่างกายภรรยาพบว่าการทำร้ายร่างกายภรรยาครั้งแรกเกิดขึ้นในทุกช่วงเวลาของการอยู่ร่วมกัน โดยจุดเริ่มต้นของการเกิดการทำร้ายร่างกายจะเริ่มต้นจากการเผชิญปัญหาของครอบครัว ยิ่งถ้าครอบครัวมีทางออกในการแก้ปัญหาอยู่ในวงจำกัด ครอบครัวก็จะสะสมบรรยากาศของความเครียดไว้มาก จนก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อกันเมื่อสามีไม่สามารถควบคุมสติอารมณ์ได้ก็จะทำร้ายร่างกายภรรยา ขณะเกิดการทุบตีครั้งแรกภรรยาจะตกใจ เนื่องจากไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะถูกทุบตี ภรรยาส่วนใหญ่ให้ความหมายการทุบตีครั้งแรกว่าเป็นการกระทำที่เป็นผลมาจากการลืมตัวชั่วคราวของสามี และเชื่อมั่นว่าสามีจะไม่ทำพฤติกรรมนี้อีกเป็นครั้งที่สอง ในขณะที่เดียวกันในการทุบตีครั้งแรกนี้สามีจะรู้สึกสับสนและขัดแย้งในบทบาทของตน ทำให้สามีส่วนใหญ่มีท่าทีสำนึกผิดหรือขอโทษที่ได้ทำร้ายภรรยา ท่าทีหรือคำขอโทษเหล่านี้ทำให้ภรรยาละเลยหรือมองข้ามการทุบตี

ในแง่ที่เป็นความผิดปกติของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา อย่างไรก็ตามการทำร้ายร่างกายภรรยาอาจยุติได้ในครั้งแรกถ้าภรรยาเปิดเผยเรื่องราวต่อบุคคลที่สามเพื่อสร้างแรงกดดันทางสังคมหรือเป็นการลงโทษทางสังคมต่อสามี

การกระทำรุนแรงซ้ำจะเกิดขึ้นต่อจากการกระทำรุนแรงครั้งแรก โดยการกระทำรุนแรงซ้ำจะเป็นไปตามขั้นตอนที่เรียกว่าวงจรของการกระทำรุนแรง เริ่มจากการเกิดความตึงเครียดและการมีปากเสียงต่อมาก็จะเป็นการทำร้ายภรรยา และจบลงด้วยการสำนึกผิดของสามีและการให้อภัยของภรรยาซึ่งกลายเป็นภาวะอันหวานชื่นหลังการทำร้าย ภาวะของความรักและความสุขของการคืนดีครั้งนี้จะเป็นสิ่งสนับสนุนให้ภรรยาให้ความหมายของการทำร้ายบิดเบือนไป และไม่คิดปลื้มตัวออกจากสถานการณ์ที่มองว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงรุนแรงจนตกอยู่ภายใต้การกระทำรุนแรงซ้ำ ถูกสามีทุบตีครั้งแล้วครั้งเล่าจนกระทั่งในช่วงหลังของการกระทำรุนแรงซ้ำการทำร้ายร่างกายภรรยาจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีระดับความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นทำให้ภรรยาเริ่มคิดถึงการปลื้มตัวออกจากเหตุการณ์ถูกทำร้ายร่างกาย ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมจะมีผลต่อการยุติการทำร้ายร่างกายส่วนใหญ่มักเป็นองค์กรทางสังคมของเอกชนและครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่าสามีจะหยุดทำร้ายร่างกายภรรยาถ้าภรรยาเปิดเผยการทำร้ายร่างกายต่อบุคคลที่สามขณะเกิดการทำร้ายร่างกายครั้งแรก แต่หลังการกระทำรุนแรงครั้งที่สองหรือการกระทำรุนแรงซ้ำ การยุติการทำร้ายร่างกายจะเกิดจากความพยายามอย่างสูงสุดของภรรยาเพื่อหาทางออกให้พ้นจากการถูกสามีทุบตีโดยทั่วไปการยุติการทำร้ายร่างกายที่ภรรยากระทำในระหว่างการกระทำรุนแรงซ้ำจะกระทำในสามรูปแบบคือการหลบหนีออกจากครอบครัว การพึ่งพากฎหมาย และการฆ่าสามี

บุศรีนทร์ คล่องพยาบาล (2542) ศึกษาเรื่อง ความรุนแรงในครอบครัว: ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการถูกทำร้ายของภรรยาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลให้เกิดความรุนแรง ได้แก่ อายุ การศึกษา การใช้เครื่องมือที่มีแอลกอฮอล์ การเล่นเกมพนัน และพบว่าภรรยาถูกทำร้ายจิตใจมากกว่าทางร่างกายมีปัจจัยพื้นฐานมาจาก อายุ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพใช้แรงงาน รายได้ปานกลาง การใช้เครื่องมือ แอลกอฮอล์ เล่นเกมพนัน การเผชิญกับปัญหา วิธีจัดการกับอารมณ์ ทำร้ายด้วยส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมากกว่าอาวุธ

ปัญญาธิ โชติคุณ (2540) ศึกษาเรื่อง การใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส การวิจัยเรื่อง “การใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส” กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการ คือ ประการแรก ศึกษารูปแบบและประเภทของการใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส ประการที่สอง ศึกษารูปแบบและประเภทของการใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรสของเพศชายและเพศหญิง และประการที่สาม ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส โดยกำหนดสมมติฐาน จำนวน 17 สมมติฐาน ศึกษาจากกลุ่ม

ตัวอย่างที่เป็นบุคคลกร ซึ่งสมรสแล้วของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวน 321 คน โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ประเภทความรุนแรงที่กลุ่มตัวอย่างใช้มากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ การทำร้ายจิตใจ รองลงมา ได้แก่ การทำร้ายร่างกายและการมุ่งจะทำร้ายร่างกายตามลำดับ และพบว่าประเภท

2. ความรุนแรงที่เป็นการทำร้ายจิตใจเพศหญิงใช้ความรุนแรงประเภทนี้มากกว่าเพศชาย

2. การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับสมมติฐานจำนวน 9 สมมติฐาน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส ได้แก่ ประสบการณ์อ้อมด้านความรุนแรง การมีส่วนร่วมทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม เพศ ระยะเวลาสมรส การใช้แอลกอฮอล์ ความถี่ในการใช้แอลกอฮอล์ การยอมรับการใช้ความรุนแรง และการยอมรับการใช้ความรุนแรงของบิดามารดาใช้แอลกอฮอล์ การยอมรับการใช้ความรุนแรง และการยอมรับการใช้ความรุนแรงของบิดามารดา

3. การศึกษาเพิ่มเติมพบว่า

3.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ความรุนแรงในเพศชาย ได้แก่ ประสบการณ์อ้อมด้านความรุนแรง การมีส่วนร่วมทางสังคม ระยะเวลาสมรส ความถี่ในการใช้แอลกอฮอล์ การยอมรับการใช้ความรุนแรง และการยอมรับการใช้ความรุนแรงของบิดามารดา

3.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ความรุนแรงในเพศหญิง ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม การใช้แอลกอฮอล์ และการยอมรับการใช้ความรุนแรงของบิดามารดา

ปัทมาวดี สายแก้ว (2551) ศึกษาเรื่อง ปัญหาการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550: ศึกษากรณีการใช้อำนาจศาล

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีวัตถุประสงค์เพื่อ กำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนการดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวที่มีลักษณะที่แตกต่างจากคดีอาญาทั่วไปอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ โดยมุ่งเน้นให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสดังกล่าว ขยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในครอบครัวไว้ได้มากกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิด

จากการศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พบว่าได้กำหนดให้ศาลมีบทบาทในการพิจารณาคดีและมีคำสั่งต่าง ๆ อาทิ อนุญาตให้ผัดฟ้อง อนุญาตให้ออกหมายขัง ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ กำหนดวิธีการ

อย่างอื่นแทนการลงโทษ และมีบทบาทเกี่ยวกับการยุติคดี แต่บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ยังเป็นประเด็นปัญหาที่สร้างความเข้าใจที่ไม่ตรงกันสำหรับเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้บังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้โดยตรง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสนอแนวทางในการแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้เกิดความชัดเจนสำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวให้มีความเห็นทางกฎหมายที่เป็นไปในทางเดียวกัน โดยเฉพาะผู้พิพากษาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกในคดีความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้กฎหมายฉบับนี้เกิดผลในการบังคับที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและเพื่อให้การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวเป็นไปในทางเดียวกัน.

พจนีย์ บัณฑิตวงศ์ (2544) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำรุนแรงต่อภรรยาในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ระดับความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างสามีและภรรยา บทบาทตามความคาดหวังของคู่สมรส ประสิทธิภาพการกระทำรุนแรงในครอบครัว ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชาย และการกระทำรุนแรงต่อภรรยา เปรียบเทียบความแตกต่างของการกระทำรุนแรงต่อภรรยาตาม อายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสามี ลักษณะครอบครัวของภรรยา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำรุนแรงต่อภรรยา กลุ่มตัวอย่างเป็นภรรยาในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการศึกษา

1. ความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างสามีภรรยา บทบาทตามความคาดหวังของคู่สมรส ประสิทธิภาพการกระทำรุนแรงในครอบครัว และการกระทำรุนแรงต่อภรรยา อยู่ในระดับน้อย
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชาย ในระบบวิจิตรแบบชายเป็นใหญ่อยู่ในระดับเห็นด้วย

3. การกระทำรุนแรงต่อภรรยา เมื่อจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และการดื่มแอลกอฮอล์ของสามีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอาชีพและลักษณะครอบครัวไม่พบความแตกต่าง

4. ประสิทธิภาพการกระทำรุนแรงในครอบครัว ความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างสามีและภรรยาและบทบาทตามความคาดหวังของคู่สมรส สามารถร่วมกันทำนายการกระทำรุนแรงต่อภรรยาได้ ร้อยละ 38.2

เรืองวิ เกตุผล (2546) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อการแก้ไขความรุนแรงในครอบครัวระหว่างสามีและภรรยา ในจังหวัดนครราชสีมา จากผลการศึกษาพบว่าประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 73.40 เห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวในระดับสูง โดยพบว่าผู้มีการศึกษาและการอาศัยในเขตเมืองเห็นด้วยต่อการแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวในระดับที่สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำ อายุ น้อย และอาศัยในเขตชนบทและชุมชนแออัด ในส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเพศ สถานภาพสมรส ประสบการณ์การเข้าอบรมและการเคยช่วยเหลือเมื่อเกิดความรุนแรง ไม่มีความคิดเห็นในระดับที่แตกต่างกัน จากการศึกษายังพบว่า ผู้ถูกระทำและผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวระดับเล็กน้อยและปานกลางมีความเห็นด้วยกับการแก้ไขความรุนแรงในครอบครัวมากกว่ากลุ่มที่เคยถูกระทำและผู้ถูกระทำในระดับรุนแรง

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล (2546) ศึกษาเรื่อง การประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่าการประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว เป็นการศึกษาสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจากรายงานขององค์การระหว่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาบทความ รายงานวิจัย ทั้งนี้ เพื่อทราบความหมาย ลักษณะการกระทำความรุนแรง ผู้ก่อเหตุความรุนแรง สาเหตุและผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจึงชี้ชัดได้ว่าการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานจำต้องยุติไม่ว่ากรณีใด ๆ โดยที่กระบวนการยุติธรรมได้ชื่อว่าเป็นกลไกหนึ่งของสังคมจำต้องมีส่วนร่วมในการยุติและให้การคุ้มครองช่วยเหลือผู้ประสบเหตุความรุนแรงในครอบครัวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ปัญหาจึงมีว่าในสภาวะปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมไทยสามารถสนองตอบต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพหรือไม่ จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาเพื่อประเมินกระบวนการยุติธรรมของไทยว่ามีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในระดับเป็นที่น่าพึงพอใจหรือไม่ แต่จากการศึกษาปรากฏเป็นที่น่าสนใจว่ากระบวนการยุติธรรมไทยยังมีข้อจำกัดหลายกรณี แม้ข้อมูลในด้านการศึกษาวิจัยหรือรายงานสถิติคดีความรุนแรงในครอบครัวหรือรายงานเกี่ยวกับสภาพปัญหา ข้อจำกัดและอุปสรรคของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต่อการสนองตอบปฏิบัติการคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัวยังจำกัดยากที่จะสืบค้นได้ จึงทำได้เพียงศึกษากฎหมายและวิธีปฏิบัติของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเฉพาะที่เกี่ยวกับคดีความรุนแรงในครอบครัว เมื่อนำมาประมวลกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญจากเวทีสนทนาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Focus Group) ประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์กรณีศึกษาพบว่า สถานภาพกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมไทยในปัจจุบันยังไม่เหมาะสม ด้อยทั้งประสิทธิภาพและคุณภาพในเชิงบริการ

ต่อการสนองตอบอุบัติการณ์ความรุนแรงในครอบครัว กล่าวโดยเฉพาะคือ 1. เน้นการใช้มาตรการทางอาญาลงโทษแก่ผู้ก่อเหตุความรุนแรงในครอบครัวอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ เมื่อมีการเริ่มต้นกระบวนการทางอาญาแล้วจะต้องดำเนินคดีไปจนถึงที่สุดตามบทบัญญัติของกฎหมาย จึงมีลักษณะเป็นมาตรการที่แข็งแกร่งไม่มีทางเลือกอื่นที่ยืดหยุ่นกว่า 2. มาตรการผ่อนปรนโดยให้พนักงานสอบสวนพยายามไกล่เกลี่ยประนีประนอมให้ผู้สมรสคืนดีกัน เพื่อเลี่ยงที่จะไม่เข้าสู่กระบวนการทางอาญา แต่ไม่มีกลไกหรือมาตรการติดตามคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ถูกระทำรุนแรง 3. บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่มีทัศนคติในทางลบต่อคดีความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากผู้เสียหายและจำเลยเคยมีความสัมพันธ์ส่วนตัวมาก่อน (Bias Against Relationship Case) โอกาสที่คู่ความจะมีอิทธิพลซึ่งกันและกันสูงอาจทำให้คดีไม่สัมฤทธิ์ผล รวมทั้งเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องเล็กน้อยไม่ร้ายแรง เป็นปัญหาภายในครอบครัวสามารถตกลงกันได้ บางกรณีผู้ถูกระทำรุนแรงกลับมาแจ้งเหตุหลายครั้งนำราคาสูง จึงมีความพยายามหลีกเลี่ยงที่จะไม่ทำคดีความรุนแรงในครอบครัว เมื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมาย กระบวนการยุติธรรมและบทเรียนเกี่ยวกับการสนองตอบอุบัติการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา (มลรัฐนิวยอร์ก) ออสเตรเลีย มาเลเซียและสิงคโปร์เปรียบเทียบกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมไทยประกอบกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและข้อมูลจากการสัมภาษณ์กรณีศึกษาเห็นว่า จุดแข็งของไทยคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 53 วรรคหนึ่ง ซึ่งได้บัญญัติให้รัฐคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวไว้แล้ว เพียงแต่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้มีความเข้มแข็งเป็นสากลและสอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมของสังคมไทย เพื่อให้การคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพในเชิงบริการ ทั้งนี้ เพื่อผดุงไว้ซึ่งสถาบันครอบครัวอันเป็นแกนหลักของสังคมไทยสืบไป หากจะกล่าวโดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมไทยควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ 1. ควรให้ศาลนำมาตราการทางแพ่งมาใช้ในการออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ (Protective Order) เพื่อยุติความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ถูกระทำรุนแรง (Survivor) หรือสมาชิกในครอบครัว หากมีความจำเป็นอาจต้องกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ก่อเหตุรุนแรง (Perpetrator) เข้ารับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมรุนแรงตามระยะเวลาที่เห็นสมควร อย่างไรก็ตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพต้องมีลักษณะยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขได้เสมอ 2. การเข้าถึงกระบวนการขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพต้องสะดวก ประหยัด รวดเร็ว ไม่ยุ่งยากเกินไปและควรให้ผู้ถูกระทำรุนแรงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหา เช่น การขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพหรือการดำเนินคดีอาญากับผู้ก่อเหตุรุนแรง เป็นต้น 3. ต้องมีกลไกบังคับให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพอย่างจริงจัง กล่าวคือ เมื่อมีการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพต้องมิบทลงโทษ

ทางอาญา ถ้ามีการฝ่าฝืนคำสั่งจำเป็นต้องมีบทเพิ่มโทษ 4. หน่วยงานและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่ปฏิบัติงานคุ้มครองช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวต้องมีบทบาทที่ชัดเจน ควรมีการฝึกอบรมทักษะเป็นการเฉพาะ ต้องมีกระบวนการฝึกอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติในทางบวกต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีบุคลากรที่ดีสามารถทำงานร่วมกับผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและบริการที่มีคุณภาพ 5. กระบวนการคุ้มครองช่วยเหลือผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวต้องกระทำโดยทีมสหวิชาชีพ เช่น ตำรวจ นักกฎหมาย แพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ เน้นการให้คำปรึกษาแนะนำ การบำบัดแก้ไขฟื้นฟู การสังคมสงเคราะห์ โดยเชื่อมโยงกับชุมชนจะเป็นการดี และหากยุติปัญหาโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจะเป็นการดียิ่ง

วิลาสินี พนานครทรัพย์ (2545) ศึกษาเรื่อง ความรุนแรงต่อผู้หญิงในชีวิตคู่ เสี่ยงของผู้หญิง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาประสบการณ์ของผู้หญิงที่เผชิญกับการถูกทำร้ายร่างกาย ประเด็นที่ผู้ศึกษาต้องการ คือ กระบวนการและการจัดการกับความรุนแรงของผู้หญิง โดยใช้แนวคิดสตรีนิยม แนวคิดวงจรของความรุนแรง การสนับสนุนทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีลักษณะของการเกิดซ้ำ คือ เมื่อผู้หญิงถูกสามีทำร้ายร่างกายครั้งแรก ผู้หญิงจะไม่ออกจากความสัมพันธ์ทันทีแต่จะพยายามหาสาเหตุที่ทำให้สามีทำร้ายร่างกายเธอ เมื่อค้นหาสาเหตุแล้วผู้หญิงจะให้ความหมายกับการทุบตีทำร้ายที่เกิดขึ้นครั้งแรกในลักษณะลดความรุนแรงลง โดยการกล่าวอ้างไปถึงความล้มเหลวของสามี ความรักที่พวกเขามีต่อกัน หรือแม้กระทั่งการกล่าวโทษตัวเอง การให้ความหมายในลักษณะนี้รวมทั้งทำให้สำนึกผิดและการให้คำสัญญาของสามีว่าการทำร้ายจะไม่เกิดขึ้นอีก ผู้หญิงส่วนใหญ่จึงไม่เปิดเผยเรื่องราวของการทุบตีทำร้ายครั้งแรกกับบุคคลอื่น และพยายามพูดคุยกับสามี ความรุนแรงไม่ได้ยุติลง ตรงข้ามเมื่อเกิดปัญหาหรือความตึงเครียดในครอบครัวขึ้นมา มักจะจบลงด้วยการทำร้ายร่างกาย โดยที่ระดับของความรุนแรงและความถี่ของการทำร้ายก็เพิ่มขึ้นด้วย และภายหลังจากที่ภาวะของการทำร้ายจบลงก็จะตามมาด้วยภาวะของการสำนึกผิดและคำขอโทษจากสามีเสมอ ผู้หญิงจึงอยู่กับสามีด้วยความหวังว่าจะไม่เกิดขึ้นอีก ผนวกกับข้อจำกัดของผู้หญิงเอง

วีรพล ไหญ่อรุณ (2542) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัวตำรวจ ศึกษาเฉพาะกรณีนายตำรวจชั้นประทวนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีตำรวจนครบาล การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงในครอบครัวตำรวจนั้นมีหลายประการด้วยกัน โดยพบว่าปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวของตำรวจชั้นประทวน ได้แก่ อายุ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทิศทางลบกับความรุนแรง

ในครอบครัวตำรวจ ส่วนปัจจัยที่เหลือได้ศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทิศทางบวกได้แก่ การเคยมีส่วนร่วมในฐานะผู้กระทำและถูกกระทำในเหตุการณ์ความรุนแรงในอดีต การเคยพบเหตุการณ์ความรุนแรงในอดีต การยอมรับการใช้ความรุนแรงของบุคคลนัยสำคัญ ความโดดเดี่ยวทางสังคม และความเครียด ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้นำเอาตัวแปรที่พบว่ามี ความสัมพันธ์ข้างต้น มาทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อให้ทราบว่ามีปัจจัยตัวใดบ้าง เป็นปัจจัยที่มี อิทธิพลในการทำร้ายบุคคลในครอบครัว ผลการวิเคราะห์พบว่า การเคยมีส่วนร่วมหรือเคยมี ประสบการณ์ความรุนแรงในอดีตของข้าราชการตำรวจกลุ่มตัวอย่างนี้เคยได้รับในวัยเด็ก การ สังเกตหรือพบเห็นเหตุการณ์ความรุนแรงในวัยเด็กรวมทั้งเคยพบเห็นเหตุการณ์ความรุนแรงแบบ ต่าง ๆ การยอมรับการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาครอบครัว และความโดดเดี่ยวทางสังคม ทั้งสี่ปัจจัยสุดท้ายนี้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการทำนายความรุนแรงในครอบครัว โดยเป็นปัจจัย สำคัญส่งผลต่อการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาครอบครัวคู่สามีภรรยาเมื่อมีคู่ครองในเวลา ต่อมา ทั้งนี้เกิดจากการเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงของพ่อแม่ หรือบุคคลสำคัญ

ศรีลาของ สังข์ศิริ (2545) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงต่อสตรีใน ครอบครัว ในชุมชนแออัด เขตเทศบาลนครขอนแก่น: กรณีศึกษา ชุมชนเทพารักษ์ 4 การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความรุนแรงต่อ สตรีในครอบครัว ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ เพศและเศรษฐกิจ และหาแนวทางป้องกันและแก้ไข ปัญหาความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวด้วยการประยุกต์เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC) ในกลุ่มแกนนำโดยนำปัจจัยที่มีระดับความสัมพันธ์สูงสุดกับความรุนแรงต่อสตรีใน ครอบครัวทั้ง 4 ด้านมาเป็น โฉมฉาย โดยมีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีเชิงปริมาณและคุณภาพ ได้แก่ การใช้ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ เจาะลึก ร่วมกับการสังเกต ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างถูกกระทำ รุนแรงจากสามี โดยมีการกระทำความรุนแรงด้านจิตใจมากที่สุดร้อยละ 81.2 รองลงมาคือ ด้านเศรษฐกิจ ร้อยละ 60.4 ด้านร่างกาย ร้อยละ 47.9 และทางเพศ ร้อยละ 25 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความ รุนแรงต่อสตรีในครอบครัวทางด้านจิตใจ ได้แก่ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของสามี โดยมี ระดับความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมาคือ อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง และระดับการศึกษาของกลุ่ม ตัวอย่าง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อายุ ของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีระดับความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมาคือ การสื่อสารของกลุ่มตัวอย่างกับ สามี และการเล่นการพนันของกลุ่มตัวอย่างและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงต่อสตรีใน ครอบครัวทางเพศ ได้แก่ อายุของกลุ่มตัวอย่าง ระยะเวลาที่อยู่ด้วยกันกับสามี และการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ของสามี ในด้านการสนับสนุนทางสังคมของผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรง พบว่า มีการ สนับสนุนใน 4 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ได้แก่ การปรึกษา การให้กำลังใจ ด้านการประเมิน โดยกลุ่ม

ตัวอย่างเรียนรู้ที่จะป้องกันตนเองจากความรุนแรงด้านข้อมูลข่าวสาร โดยการได้รับคำแนะนำเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากความรุนแรง และด้านการเงิน หรือวัตถุสิ่งของ

ศุทธิณี ปิยะสุวรรณ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของสตรีสมรสต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของสามี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ของสตรีสมรสต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของสามี ทางด้านร่างกาย จิตใจ และเพศ และศึกษาถึงปัจจัยทางด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ ประสบการณ์ตรงที่ถูกกระทำรุนแรงในวัยเด็ก ประสบการณ์ทางอ้อมเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว การรับรู้บทบาทชายหญิง และอำนาจครอบครัว ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของสตรีสมรสต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของสามี ผลการวิจัย พบว่า สตรีสมรสรับรู้ต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของสามี โดยรวมอยู่ในระดับรุนแรงค่อนข้างมาก ปัจจัยทางด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ ประสบการณ์ตรงที่ถูกกระทำรุนแรงในวัยเด็กของสตรีสมรส ประสบการณ์อ้อมเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัวของสตรีสมรส การรับรู้บทบาทชายหญิง อำนาจครอบครัว สามารถร่วมกันทำนาย การรับรู้ของสตรีสมรสต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของสามี ได้ร้อยละ 18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .001$ เมื่อพิจารณาตัวแปรทำนายแต่ละตัวพบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของสตรีสมรสต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของสามี ได้แก่ การรับรู้บทบาทชายหญิง ($\beta = -.29, P < .001$) และประสบการณ์อ้อมเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัวของสตรีสมรส ($\beta = -.25, P < .005$) โดยการรับรู้บทบาทชายหญิง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของสตรีสมรสต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของสามี

ข้อค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการรับรู้บทบาททางเพศที่ถูกต้อง รวมทั้ง การป้องกัน และแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว สุนันทา สิริประภาผล (2545) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านประสบการณ์การถูกทารุณกรรม ได้แก่ ระดับความรุนแรงของการถูกทำร้ายร่างกาย ปัจจัยด้านแหล่งทรัพยากรบุคคลและอุปสรรค ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองของภรรยา ปัจจัยด้านแหล่งทรัพยากรโครงสร้างและอุปสรรค ได้แก่ การประกอบอาชีพของภรรยา การมีบุตรที่ต้องเลี้ยงดู การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของภรรยา ปัจจัยทางครอบครัว ได้แก่ ระยะเวลาสมรส สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส และปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ ค่านิยมเกี่ยวกับชีวิต ผลการวิจัยพบว่า ระดับความรุนแรงของการถูกทำร้ายร่างกาย การรับรู้ความสามารถของตนเอง การมีบุตรที่ต้องเลี้ยงดู ระยะเวลาสมรส สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส และค่านิยมเกี่ยวกับชีวิตสมรสบางประการ มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามี

ข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่าบุคลากรทางสุขภาพ และผู้ทำงานด้านการช่วยเหลือผู้ถูกระทำรุนแรงควรมีการประเมินปัจจัยสำคัญ เพื่อจะได้วางแผนให้การช่วยเหลือสตรีที่ถูกสามีกระทำรุนแรงได้อย่างเหมาะสม

สุวัฒน์ ศรีสรณ์ตร (2544) ศึกษาความรุนแรงในครอบครัว: มิติทางสังคมและวัฒนธรรม และการแทรกแซงทางสังคมในชุมชนไทยแห่งหนึ่งพบว่า ปัญหาเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหลักของปัญหาครอบครัวมักเกิดในกลุ่มงานมากกว่าคนในพื้นที่ การดื่มสุรา การใช้สารเสพติดและการพนันเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว การให้ความหมายความรุนแรงแตกต่างกันตามเพศ ผู้ชายให้ความหมายที่แตกต่างขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้กระทำ การกระทำที่ผู้หญิงคิดว่าเป็นการทำร้ายจิตใจได้แก่การขู่หน้าตาเขม็ง การผลัก การขู่ทำร้ายร่างกายเป็นต้น ผู้ชายคิดว่าเป็นความรุนแรงก็ต่อเมื่อมีการทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บ ถ้าเป็นการเจ็บเล็กน้อยสามีคิดว่าเป็นอุบัติเหตุ เนื่องจากผู้ชายมักจะไม่ได้ตั้งใจทำร้ายจริงๆ การทำร้ายทางเพศไม่มีใครกล่าวถึง มีเพียงผู้ชายที่คิดว่าการมีเพศสัมพันธ์หลังมีความรุนแรงเกิดขึ้นเป็นวิธีการขอโทษของผู้ชายในการแทรกแซงทางสังคม ผู้หญิงมักเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ เพื่อนผู้หญิงให้ออกจากเหตุการณ์ความรุนแรง ในขณะที่ผู้ชายมักจะไม่ได้ใส่ใจในการแทรกแซงปัญหาของเพื่อน

สมภาพ ผลเจริญ (2552) ศึกษาเรื่องอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีความรุนแรงในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า การกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีความหมายกว้างไม่เฉพาะการทำร้ายร่างกาย จิตใจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรุนแรงในรูปแบบอื่นด้วย มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถสนองตอบต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้เพียงพอและเหมาะสม โดยไม่อาจยับยั้งพฤติกรรมที่รุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวแต่เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวไว้ โดยเฉพาะ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้เสนอมาตรการและรูปแบบเกี่ยวกับการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว และหลักเกณฑ์การออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพแก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ครอบครัวกลับคืนมาสู่สภาวะปกติ ไม่เกิดความแตกแยกหรือเกิดความสูญเสียแก่สมาชิกในครอบครัว

ปัจจุบันจังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นจังหวัดที่มีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับปัญหาในเรื่องการใช้ความรุนแรงในครอบครัวในสังคมปัจจุบันนั้นก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ตามลำดับ พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ซึ่งท่านทรงตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้ ทรงร่วมตอบรับเป็นทูตสันถวไมตรีให้กองทุนการพัฒนาสตรีแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเฟม) ใน โครงการ SAY NO TO VIOLENCE AGAINST WOMEN ประเทศไทย ทั้งนี้โครงการนี้เกิดขึ้นมาได้เพื่อวัตถุประสงค์ในการกระตุ้นจิตสำนึกและยกระดับคุณภาพผู้หญิงไทยให้ปลอดภัยจากการใช้ ปัญหาความรุนแรงและการถูกล่วงละเมิด

ซึ่งโครงการนี้หากดำเนินจนกระทั่งประสบความสำเร็จประเทศไทยจะถือได้ว่าเป็น ประเทศไทยจะเป็นประเทศแรกในโลกที่ให้การสนับสนุนและตระหนักถึงปัญหาสิทธิสตรีมากที่สุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นแรงกระตุ้นให้นานาประเทศหันมาให้ความสนใจปัญหาการใช้ ความรุนแรงมากขึ้น

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ประธานพระราชดำริสในงานที่ทรงเป็น ประธานเปิดพิธีลงนามข้อตกลงความร่วมมือการดำเนินการยุติความรุนแรงในครอบครัว ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ณ หอประชุมกองทัพเรือ ตอนหนึ่งว่า “ความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ผู้ถูกกระทำคือ สตรีและเด็ก แม้จะมีความพยายาม แก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ยังมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และเป็นกระแสสากลทั่วโลกที่หาทางยุติความ รุนแรง เพราะนอกจากจะส่งผลกระทบต่อครอบครัวแล้ว ยังเป็นผลกระทบต่อสังคมในด้านต่าง ๆ ”

สำหรับประเทศไทยแม้จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงใน ครอบครัว พ.ศ. 2550 แต่หากความรุนแรงในครอบครัวยังคงถูกมองว่าปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้น เป็นเรื่องส่วนตัว จะทำให้ปัญหาเรื้อรังและแก้ไขยาก ดังนั้น การที่จะผลักดันให้กฎหมายมีผลใน การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต้องเกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานทุกภาคส่วน ทุกเครือข่าย สห วิชาชีพ รวมถึงสื่อมวลชน แต่กลไกที่ต้องดำเนินการควบคู่คือการป้องกันและ การเยียวยาจาก ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม